

1. Typy právních kultur, základní znaky kontinentální a angloamerické právní kultury
2. Pojem pozitivního a přirozeného práva, základní znaky, rozdíly
3. Pojem právního pravidla a právní normy, struktura, typologie, zvláštní typy právních norem (odkazující, blanketové, kolizní)
4. Obecná klasifikace pramenů práva, právo psané, smluvní, soudcovské, obyčejové, právní principy, principy spravedlnosti, právnícká a neprávnícká literatura
5. Prameny práva v ČR (ústavní, zákonné, podzákonné), postavení mezinárodních smluv v právním systému ČR
6. Právotvorný proces - materiální a formální náležitosti, fáze, projednávání návrhů právních předpisů, úloha sněmoven, prezidenta a Ústavního soudu, promulgate, nezměnitelnost, platnost a účinnost, legisvakační doba
7. Interpretace práva - interpretační metody (gramatická, logická, systematická, teleologická, historická), typy interpretace (autentická, legální, oficiální, int. nadřízeným podřízenému, doktrinální), rozsah interpretace (extenzivní, restriktivní)
8. Působnost práva - typy působnosti (osobní, místní, věcná, časová), obecná a zvláštní působnost, retroaktivita (pravá a nepravá), specialita, posteriorita
9. Právní vztahy - pojem, předpoklady, prvky, subjekty (aktivní, pasivní a delikt ní subjektivita), obsah (typologie práv a povinností), objekty, typy (synallagmatické, asynallagmatické, absolutní, relativní, dvoustranné, vícestranné)
10. Právní skutečnosti - dělení dle vůle (volní, mimovolní) a důkazu (prokazatelné, předpokládané, známé), náležitosti právního jednání (právních úkonů)
11. Autoritativní aplikace práva - pojem, procedura (zahájení, skutkový stav, právní úprava, subsumpce, principy dokazování, principy řízení), soudní a správní soustava
12. Individuální právní akt - vydání individuálního právního aktu, náležitosti, právní moc, vykonatelnost, soluční lhůta, řádné a mimořádné opravné prostředky
13. Záruky zákonnosti a odpovědnost - typy odpovědnosti (subjektivní, objektivní, absolutní), prvky odpovědnosti (subjekt, objekt, subjektivní stránka, objektivní stránka), záruky zákonnosti mimo odpovědnost
14. Moderní metody regulace technologií - performativní a chytrá pravidla

Předmluva

Milí kolegové, kdo by měl zájem o zápisky z teorie práva zde jsou. Jsou to věci přepsané z přednášek a knížky pana Gerlocha. Zkouška za A :D

Omlouvám se za pravopisné chyby a chyby v interpunkci

Hodně štěstí!!!

0 Úvod

Pojem právo

Právo nejde jednoznačně definovat => multidimenzionální fenomén pojem právo nese mnoho různých významů, je možné sledovat různé jeho roviny

Normativní rovina – normy, zákony, reguluje chování

Sociální rovina – systém společenských vztahů, výsledek regulace

Axiologická rovina – soubor hodnot, zprostředkovány normativní regulací

Mocenská rovina – realizace státní politiky, mezinárodní politiky

Informační rovina – nositel informací pro adresáty norem

Další stránky práva

Psychická stránka – právo jako soubor představ, mínění, prožitků a pocitů

Jazyková stránka – právo jako specifický jazykový soubor, právní pojmy

Ekonomická stránka – právo jako nástroj usměrňování ekonomických procesů

Morální stránka – právo jako výraz morálních hodnot

Kulturní stránka – právo jako součást kultury

Právní věda se rozvíjí s ostatními společenskými vědami(technika, umění, filozofie...)

Objektivní právo (LAW)

= souhrn právních norem, jako obecně závazných pravidel chování, které jsou obecně závazné, stanovené a vynucované státem ve stanovené formě, obsahují je prameny práva

Právo jako systém norem, určitá část objektivní reality, do níž vstupují jednotlivé subjekty(lidé, fyzic/pravnic osoby, orgány veřejné moci)

Patří zde rovněž **právní principy** = pravidla, která tvoří základ určitého právního institutu, zákona, právního odvětví nebo právního řádu jako celku

- Heteronomní – normotvůrce je odlišný od adresáta normy, zákonné a soudcovské právo
- Autonomní – práva a povinnosti si stanoví osoby v mezi právním vztahu(smlouva), interní normativní akt

Subjektivní právo(RIGHT)

= možné chování oprávněného subjektu, zaručené objektivním právem, chovat se určitým způsobem pod hrozbou sankce

Právní povinnost – nutnost chovat se určitým způsobem pod hrozbou sankce

Právní pozitivismus = subjektivní právo vychází z objektivního

Přirozenoprávní teorie = objektivní právo vychází ze subjektivního

1 Světové právní kultury

Součástí lidské kultury, vyspělost lidské civilizace ; Způsob tvorby, interpretace a aplikace právních norem,

Právní kultura – velký systém právních řádů se shodnými rysy(interpretace, aplikace...)

Právní geografie – z geografického hlediska rozšíření typů právní kultury

Typy právní kultury: kontinentální, angloamerický, islámský právní systém

Kontinentální typ

Vytvoření vlivem římskoprávní tradice a přirozenoprávní teorie, přelom 18-19 století

Rozsah kontinentální Evropa a její kolonie(Asie, Afrika)

HI znaky:

Důraz na psané právo, dělení na veřejné a soukromé právo, základem je zákon, kodexy, nemá precedent.

vylučuje tvorbu soudcovského práva(inter partes), ale vyšší soudy sjednocují rozhodnutí

Koncept právního státu: moc zákonodárná, výkonná a soudní, akcent na lidská práva

Okruhy:

- Románsko-germánský (Code Civil, ABGB, BGB)
- Skandinávský(obyčej)
- Východoevropský
- Balkánský
- Kolonie

Právní řád ČR vychází z románsko-germánského okruhu

Angloamerický typ(common law)

Rozsah: Velká Británie, Kanada, USA, Austrálie, Nový Zéland

Vznik na základě **Common law** a equity

HI znaky:

Vedle psaného práva, tvořeného zákony, předpisy se uplatňují precedenty, absence dělení práva na soukromé a veřejné, respekt k objektivnímu právu (rule of law)

Soudce právo nejen nalézá, ale i tvoří, zákony jsou důležité

Zákonné, obyčejové právo, právní doktrína

Anglické právo

Prameny anglického práva:

- Common law – královské soudy (na základě privilegií), rigidní
- Equity – kancelářské soudy, spravedlnost
- Sjednocení obou systému koncem 19. století
- Zákonné právo, obyčejové právo, doktrína
- Soudní precedens nemůže odporovat zákonu, přísnější stare decisis

Precedent (soudcovské právo)

= **soudní rozhodnutí, který je prvním řešením daného případu a je závazný pro obdobné případy v budoucnu**

Dvě části odůvodnění:

Ratio decidendi – právní zdůvodnění rozhodnutí, precedenční závaznost, obdobné případy v budoucnu

Obiter dictum – nemá obecnou závaznost, úvahy soudu, informativní charakter

Precedens zavazuje soudy nižší a ten, který ho vydal

- Pozitivní pohled – pružný model tvorby práva
- Negativní pohled – nižší míra právní jistoty, menší předvídatelnost práva

Dva základní znaky precedentu:

- Původnost – precedens jako první rozhodnutí v dané věci
- Formální závaznost – závazný pro obdobné případy

Stare decisis – zásada precedenční rozhodnutí aplikuje se na podobné případy v budoucnu, nemůže být měněno nižšími soudy ani soudem, který jej přijal => zajištění stability práva, lze se odchýlit pouze pokud má případ odlišné prvky

Metoda distinkce – metoda hledání precedentů, jestliže se nenajde vhodný vytvoří se nový

Americké právo

- Vychází se z psané ústavy
- Obyčeje nejsou prameny práva
- Vytváření common law ovlivněno federativním systémem
- Federální (ústava)
- Práva jednotlivých států
- Nejvyšší soud USA a soudy jednotlivých států mohou odmítnout aplikaci zákona z důvodu neústavnosti => precedens odporuje zákonu

Islámské právo

- Spojení s islámským náboženstvím, jediný zákonodárce Bůh (Aláh)
- Boží právo šaría (postavení lidí ve společnosti, manželství, trestní právo)
- Formální prameny: korán, idžma, sunna
- Kombinace s kontinentálním nebo common law

Hlavní rozdíly právních kultur

Rozdíl v terminologii, celkového chápání, dělení práva na odvětví, prameny práva, postavení soudců

2 pozitivní a přirozené právo

Právo pozitivní

= *právo dané státem, tvořeno soustavou právních norem, vynucované státní mocí, platné právo, odlišení od morálky*

Právní pozitivismus – monistický přístup, existuje pouze právo uznávané státem

Právní systém – ucelený, úplný, konzistentní, je tvořeno lidmi, koriguje chování

Rozlišuje se právo a morálka, morální pravidla nejsou spojené se státní mocí, nelze je vynucovat

Školy:

Francouzská – práva zapsat do kodexu, právní řád je úplný, soudce musí spravedlivě rozhodnout, dělba moci

Rakouská(ABGB) – stejně jak Francie,

Německo

- Historická část – závislost práva na národu; národ psychický a organický celek; právo jako produkt historického vývoje(obyčejové, vědecké, zákonodárství)
- Právní pozitivismus – vylučuje hodnotící úvahy; stát tvůrce práva, řídí se však předpisy, může je měnit; právní norma

Anglie

- Betham - právo je projev vládce, subjektivní modality(p,z,d,o,p), motivací jsou odměny a tresty
- Austin – božské právo, pravidla stanovená vrchností, právo pozitivní morálky

Přirozené právo

= *představuje souhrn právních principů a subjektivních práv, vzniká a existuje nezávisle na státu*

Předchází pozitivnímu právu a dle některých koncepcí je mu nadřazeno

Ověřuje legitimitu chování, zahrnuje normativní rovinu, v podobě právních principů a rovinu subjektivní, která má podobu nezadatelných lidských práv

Teologická koncepce

= Bůh je zdrojem věčného práva, vše se odehrává díky boží vůli, lidé jsou si rovni pouze před Bohem

Pláton, Aristoteles, Ulpianus, Sv. Augustin, Sv. Akvinský,

hodnotit podle nejpočetnější společenské vrstvy, a ne podle extrémů, společné všem

Naturalistická koncepce

= Bůh stvořil svět, ale dále do něj nezasahuje, právo existuje i bez boží vůle

Antropologická koncepce

= člověk má věčné a nezaměnitelné atributy, které jsou základem práva

Racionalistická koncepce

= člověk má vrozená práva, jejichž existence je rozumně zdůvodnitelná

Teorie společenských smluv

Thomas Hobbes(Leviathan) – ochrana vlastnictví, získání univerzálního zákona, zajištění nestranného soudce, možnosti vynucení práv

CH. L. Montesquieu – dělba moci

Činnost filozofů vyústila k zakotvení přirozeného práva na život, svobodu, rovné postavení

Dualistický pohled: existuje právo přirozené i právo pozitivní

Monistický pohled: existuje vždy jedno přirozené právo nebo pozitivní právo

Právní vědomí

= ***Odraz pozitivního práva ve vědomí člověka, názory, postoje, chování ve vztahu k platnému právu***

de lege lata = podle platného zákona(určuje co je protiprávní, co je v souladu s právem) odpověď podle zákonů, aplikuje platné zákony

de lege ferenda = právní vědomí o tom, jaké by právo mělo být (hodnocení práva podle správnosti a spravedlnosti) legislativní oblast, tvorba zákonů

Výstupem právního vědomí jsou názory, postoje a chování lidí ve vztahu k platnému právu

Právní realismus – rozhodování soudce zejména pod vlivem jeho osobních nákloností, férovost...

3 Právní norma

Problematika normativnosti

= ***Právní normy jsou obecně závazná pravidla lidského chování, stanovená a uznávaná státem, jejichž porušení stát trestá sankcemi***

Každá norma má preskriptivní charakter = stanoví, co má být, (deskriptivní – výroky, které stanoví, že něco je nebo bylo, mají určitou pravdivostní hodnotu)

Příklad: „Můžete zaparkovat před domem, - dva významy normativní(dovolení), informativní(informace o parkování)

Normy regulují chování lidí a stanoví jaké chování je žádoucí/nežádoucí

Normativní systémy:

S hodnotovým významem

= právo, morálka, náboženství, tradice, obyčej. Jedná se o hodnocení určité potřeby

Zahrnuje objektivní část(potřebnost) i subjektivní (ocenění potřeby)

Druhy hodnot:

Materiální – vzduch, voda, majetek

Duchovní – svoboda, rovnost, spravedlnost

Technického charakteru

= pravidla slušného chování, rituály, pravopis, technické ISO normy, sportovní a herní pravidla

Právo je univerzálním normativním systémem, Ve vztazích mezi lidmi se uplatňují různé normativní systémy(morálka, náboženství, etiketa, sport)

Neprávní normativní systémy

Právo/morálka

Dva samostatné normativní systémy, morální normy nejsou státem vynucované

Normy se shodují: je zakázáno krást, ubližovat, poskytnout první pomoc

Normy se rozcházejí: rozvod, eutanázie, interrupce

Prvky právní normy

Subjekt(kdo)

- Dynamická stránka právní normy
- Bez subjektu nemůže norma existovat
- Normotvůrce nebo adresát
- Normotvůrce vznáší svou vůli, aby vznikaly normy
- Adresát má vůli být regulován
- Příklady: Fyzická osoba, právnická osoba, orgán veřejné moci

Objekt(co)

- Na jaký výsledek norma cílí
- Objekt je lidské chování

Obsah(jak)

- Příkazy, zákazy, dovolení, oprávnění

Modality normativnosti

Modality – způsob regulace chování

Rozdělení modalit

- 1) Objektivní mody(modality z hlediska normotvůrce).
 - Příkaz
 - Zákaz(z něj plyne povinnost, rozhodující modalita)
 - Dovolení(z něj plyne oprávnění, zdůrazňuje, že určité chování je žádoucí)
- 2) Subjektivní mody

- Oprávnění
- Povinnost

Logické vztahy norem

Příkaz a zákaz | dovolení a nedovolení – jsou navzájem neslučitelné modalitty

Z příkazu plyne dovolení | ze zákazu vyplývá, co není dovoleno

Přikázání určitého chování je neslučitelné s nedovolením téhož chování

Zákazem požadujeme, aby adresát nekonal

Příkazem požadujeme, aby něco konal, dal, strpěl

Zásada legální licence – je dovoleno vše, co není zakázáno, vyhází z toho, že každý jedinec si uvědomuje, že jeho svoboda je omezena veřejným zájmem

Příklad: Dovolení volit do parlamentu ČR je podmíněno státním občanstvím ČR a dosažením věku 18 let

Rysy právních norem

Základním elementem právního systému

1. Závaznost

- Závazné pravidlo chování
- Oprávnění vymezuje možnost určitého chování, zaručeného právní normou, povinnost jako nutnost chování pod hrozbou sankce
- Norma se stává právní normou, je-li uznána nebo vytvořena státem

2. Formální účinnost

- Normy musí mít předepsanou formu vycházející z pramenů práva
- Právní normou je pouze taková norma, která je obsažena ve státem uznaném prameni práva(zákon, právní předpis, normativní smlouva)

3. Obecnost

- Právní norma upravuje chování subjektů v relaci k objektům a rovněž jejich oprávnění, povinnosti a sankce jsou stanoveny obecně
- Způsob vymezení subjektů se různí
- Normy týkající se každého(nikdo nesmí, každý je povinen)
- Normy, které specifikují adresáta(občané, vojáci, studenti)
- Norma může upravovat chování i mocenských subjektů(poslanec, král, prezident)

4. Vynutitelnost

- Právní norma ukládá povinnosti a sankce v případě nedodržení
- Vynucování normy je zabezpečeno orgány státní moci
- Jestliže stát určitou normu uzná jako právní, měl by její porušení i sankcionovat
- Imperfektní normy – normy, které nemají sankci(zákon o zásluhách TGM 22/190sb)

Struktura právních norem

Struktura právní normy je trojčlenná a má podobu podmíněné věty

Jestliže je p(**hypotéza**), pak nastává q(**dispozice**), není – li q nastává r(**sankce**), logicky: $p \rightarrow q \rightarrow [r]$

Sankce však nastává pouze v případě porušení dispozice

Hypotéza

- Část normy, která stanoví podmínky, za nichž nastane dispozice případně sankce; pravidlo, které musí nastat
- Vymezuje okruh adresátů normy; objekty jichž se týká; časovou působnost,
- Jsou v ní uvedeny právní skutečnosti pro vznik, zánik a změnu subjektivních práv

Dispozice

- Vlastní pravidlo chování
- Obsahuje jednotlivé modality chování(příkaz, zákaz dovolení, oprávnění, povinnost)
- Dispozice nesmí být vynechána jinak by norma ztratila smysl

Sankce

- Část normy, kde je stanovena újma za porušení právních povinností
- Povinnost je stanovena v dispozici normy

Třídy právních norem:

Pokud má norma sankci = perfektní

Pokud norma nemá sankci = imperfektní

Pokud má právní norma hypotézu = podmíněná

Pokud nemá právní norma hypotézu = nepodmíněná

Kondicionální normy – normy s klasickou trojčlennou strukturou, klasifikace elementů právních norem, můžeme provést podle tří kritérií:

1) Z hlediska míry abstraktnosti formulace

- **Relativně abstraktní formulace(p,q,r)** – vytváří větší prostor pro uvážení soudu a dalších orgánů veřejné moci
- Příklad: zákon 110/1998 sb Čl 7. – parlament, může vyhlásit stav ohrožení státu, je-li bezprostředně ohrožena, svrchovanost státu nebo území nebo demokracie;
- **Relativně konkrétní formulace(p,q,r)** – formulace elementů je konkrétní, nevytváří prostor pro uvážení při aplikaci, vyšší norma právní jistoty pro adresáty
- Příklad: vyhláška č 122/2015 Sb §4 o označení příslušníku policie; nařízení vlády 363/2016 Sb. §2 O zavedení letního času v letech 2017-2021(počátek a konec času, přesné datum)

2) Z hlediska kumulativnosti nebo alternativnosti

- Vymezuje, zda musí být splněny všechny podmínky, všechny povinnosti, využita všechna oprávnění nebo uloženy všechny sankce nebo stačí jedna z nich
- **Komutativní charakter formulace** – vyjadřuje spojka(a, jakož i, i, rovněž) vy významu slučovacím; musí být splněny všechny povinnosti, využita všechna oprávnění, uloženy všechny sankce
- Příklad: zákon 140/1961 Sb. §32 Jestliže pachatel spáchá trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti

- **Alternativní charakter formulace** – vyjadřuje spojka(nebo, anebo); stačí, aby byla splněna jen jedna podmínka, splněna jedna povinnost, využito jedno oprávnění, uložena jedna sankce
- Příklad: Zákon 111/1998 Sb. §2 odst. 7 o Vysokých školách – Vysoká škola je veřejná nebo soukromá nebo státní.

3) Z hlediska úplnosti či neúplnosti

- **Taxativní výčet** – úplný výčet nelze přihlídnout k jiným než uvedeným podmínkám, nelze ukládat jiné než uvedené sankce; důležitý je taxativní výčet právních povinností, vymezuje orgány veřejné moci
- Příklad: nařízení 20/1998 Sb. ČL 1 – rozhodnutí prezidenta o amnestii, pozastavení trestního řízení pro trestné činy spáchané úmyslně, pokud trest odnětí svobody nepřevyšuje dva roky a pro trestné činy spáchané neúmyslně, pokud trest odnětí svobody nepřevyšuje tři roky
- **Demonstrativní výčet** – příkladný výčet, využívá (zejména, například, jiné okolnosti); vytváří prostor pro uvážení soudy a dalším orgánům, často používané u hypotéz, v současném právním státě nelze použít u dispozic a sankcí
- Příklad: zákon 140/1961 Sb. §33 – při výměře trestu se jako k polehčujícím okolnostem přihlídnou zejména: pachatel spáchal čin v rozrušení, pod hrozbou nátlaku, svůj čin oznámil úřadům

Uvedené kritéria lze kombinovat

Klasifikace právních norem

1) Kritérium právní síly

Právní síla – vlastnost, která vyháží z relace mezi právními normami, odpovídající jejich postavení v hierarchii norem, dělení podle pramenů práva

Norma nižší právní síly nesmí odporovat normě vyšší právní síly

Norma může být měněna nebo rušena pouze normou stejné nebo vyšší právní síly

Vnitrostátní právo od nejvyšší právní síly: Ústavní, zákonné, podzákonné normy

Kdo se řídí normami:

Všemi právními normami(celým právním řádem) jsou vázány všechny fyzické/právnícké osoby a orgány veřejné správy

Zákonnými normami a normami vyšší právní síly jsou vázány soudy

Zákonodárce(Parlament) se řídí zákonnými normami, zákonné normy může měnit/rušit

Ústavní normy jsou závazné pro všechny subjekty

Ústavní soud – vázán pouze ústavními normami a prameny práva na stejné úrovni => negativní zákonodárce – může rušit zákonné a podzákonné normy, pokud jsou v rozporu s ústavou (očkování...)

Ústavodárce – mění a ruší ústavní normy, v ČR rigidní Ústava => těžko změnitelná Ústava, složitý proces(flexibilní – změnitelná stejně jako normální zákony)

2) Kritérium povahy regulativního působení normy

Normy s klasickou strukturou (kondicionální):

Právní normy zavazující a opravňující

- opravňující stanoví výslovně oprávnění, zavazující stanoví povinnosti
- Příklad: zákon 527/1990 Sb. O vynálezech, právo na patent §8
- Nikdo nesmí být zbaven života,

Právní normy dispozitivní a kogentní

- **Dispozitivní** – nestanoví pravidlo chování nebo dávají možnost adresátům, aby si je stanovili sami, práva a povinnosti si mohou upravit dle své vůle, strany se mohou dohodnout například: soukromé, obchodní právo
- **Kogentní** – práva a povinnosti jsou stanovena přímo zákonem, neponechávají prostor pro vůli adresáta, například: veřejné, trestné právo

Zvláštní právní normy

Blanketové normy

- norma neobsahuje pravidlo chování
- ve své dispozici zmocňuje příslušný státní/nestátní orgán k vydání prováděcího předpisu
- Vláda se zmocňuje, aby nařízením zaváděla
- Příklad: zákon 54/1946 Sb. O letním čase, vláda se zmocňuje, aby zaváděla letní čas

Odkazující normy

- Odkaz na jinou právní normu
- Příklad: Podmínky elektronického předpisu jsou obsaženy v zákoně...

Kolizní normy

- Konflikty různých právních řádů: mezinárodní X soukromé
- Součást vnitrostátního právního řádu, často odkazují na právní řád jiného státu
- Příklad: zákon 91/2012 Sb. O mezinárodním právu soukromém, fyzické osoby §29

Kompetenční normy

- Stanoví kompetence, vymezují rozsah pravomocí a působnosti orgánů veřejné moci
- Nalezneme je v ústavách států
- Příklad: Zřizuje se NBÚ. Tento úřad zajišťuje provádění utajovaných skutečností 148/1998 Sb.

Teologické normy

- Nemají klasickou logickou strukturu, opak klasických norem, vytyčují jen cíle (nikoli to, jak k cíli dospět)
- Ve vnitrostátním právním řádu malá výskytost
- Směrnice EU, jakých cílů mají jednotlivé státy dosáhnout
- Příklad: Soudce je povinen vykonávat svou funkci svědomitě a zdržet se ve svém občanském životě toho, co by narušovalo jeho důstojnost; zákon o státním rozpočtu

Doporučující normy

- Pouze doporučení určitého chování, které je žádoucí
- Příklad: Například vzorové stanovy vydané nařízením vlády... (pokud nemá bytový spolek vlastní stanovy, aplikují se tyto)

3) Kritérium předmětu, metody účelu

Veřejné právo x soukromé právo

Veřejné právo:

- Vztahy mezi veřejnou mocí a soukromými osobami
- Asymetrické vztahy = nadřazenost veřejné moci a podřazenost adresáta
- Příklady právo: ústavní, trestní, finanční, správní, sociální...

Soukromé právo

- Upravuje občanský zákoník
- Rovnost účastníků právního vztahu (v případě nerovnosti existují nástroje, jak stav dorovnat)
- Příklady právo: občanské, obchodní, rodinné, pracovní...

Hmotné právo x procesní právo

Hmotné právo

- Souhrn právních norem a subjektivních práv, které směřují k naplnění účelu práva a jsou smyslem právní úpravy
- Obsah společenských vztahů
- Stanoví, co je zakázáno, dovoleno, oprávněno

Procesní právo

- Stanoví postupy, jimiž se účastníci právních vztahů mohou svých práv dovolat a domáhat
- Stanoví postupy pro tvorbu a aplikaci práva
- Upravuje proces fungování orgánů veřejné správy
- Upravuje chování adresátů norem ve vztahu k orgánu veřejné správy

Vnitrostátní právo x mezinárodní právo

Vnitrostátní právo

- Vynutitelné právní moci
- Předpoklad Existence suverénního státu
- Objektivní právo upravují vztahy uvnitř daného státu
- Nutno dodržovat i v zahraničí

Mezinárodní právo

- Vztahy mezi jednotlivými státy
- Subjekty: státy, mezinárodní organizace, mezinárodní trestní právo
- Mezinárodní smlouvy
- Vynucení závislé na vůli státu

4 Prameny práva

Pramen práva – více významů formální, materiální, subjektivní

Pouze takové pravidlo, které má stát je formou pramene práva => právní norma

Právní řád – soustava pramenů práva

Formální prameny práva

- Obsahují právní normy, dodávají právní povahu a význam
- Odkud právo čerpáme, zdroje právních norem
- Právní předpisy, soudní precedens, normativní právní smlouva, právní obyčej, právní principy, doktrína

Materiální prameny práva

- Zdroje obsahu práva, odkud se právo bere
- Společensko-historický kontext

Prameny subjektivního práva

- Pramen konkrétní povinnosti, oprávnění = právní skutečnost
- Autonomní právní skutečnosti(smlouvy)
- Právní skutečnosti nezávislé na státu(sám zákon, úřední rozhodnutí, událost)

Psané právo => Právní předpis(obecně závazné normativní právní akty)

= Výsledkem legislativního procesu, rozhodnutí orgánu veřejné moci, které obsahuje právní normy jako předem daná pravidla chování

Kontinentální typ, autentický závazný prostředek komunikace právních norem adresátovi

Formální znaky: pravomoc orgánu, který předpis vydal; zákonný postup vytvoření, forma publikace

Interpretace – soudy, aplikace práva

Vztah pojmů právní předpis vs právní norma

- Právní předpis a právní norma se obsahově kryjí – právní předpis jako nosič obsahuje jednu právní normu, výjimečná situace
- Právní předpis obsahuje více právních norem – stav v právu v ČR, jde o právní normy sdružené do kodexů, zákonů a podzákonných předpisů
- Jedna právní norma je obsažena ve více předpisech – signalizuje, že část (hypotézy/dispozice/sankce) je obsažena v jiném právním předpisu, obvyklé je odloučení sankce
- Právní předpis bez normy Lex Masaryk

Zákon – nejvyšší typ právního předpisu, přehlednost, dostupnost, menší pružnost změn

Normativní právní akt = závazný, vytvořený státem, obsahuje pravidlo nebo normu

Individuální právní akty – nejsou prameny práva, jedná se o aplikaci práva na konkrétní případ, například: rozsudek soudu, trestní příkaz, pokuta

Interní normativní akty – nejsou prameny práva, mají normativní charakter, závazné pro účastníka určitého vztahu, například: směrnice, instrukce, pracovní řády

Zákoníky(kodexy) – v kontinentálním typu, upravují právní problematiku, určitého právního odvětví nebo jeho části, například: občanský, trestní zákoník

Normativní právní smlouvy

= druh smlouvy obsahující právní normy jako obecně závazná pravidla chování

Obsah je podobný právním předpisům, nejdůležitější pramenem mezinárodního práva

Vnitrostátní, pokud jim zákon přikládá obecnou závaznost

Příklady: Charta OSN(ústava, kterou uzavřeli zakládající členové), Čl. 10 Ústavy, právo Evropské unie

Kolektivní smlouvy – pramenem vnitrostátního práva, upravuje sociální a pracovní otázky, smlouvy uzavírané mezi zaměstnavateli a odbory

Soudcovské právo

= právo vytvářené soudy, precedenty

V kontinentální oblasti závazné jen vůči stranám(inter partes), sjednocování judikatury, význam vyšších soudů => dotváření práva

V angloamerické oblasti závazné nejen vůči stranám, ale vůči všem(erga omnes)

V angloamerickém systému formální pramen práva, individuální právní akt, rozhodnutí řeší konkrétní případy

Zvláštnosti kontinentální oblasti:

Soudy Evropské unie – obecně závazná interpretace práva, předběžné otázky, charakter soudních precedentů

Ústavní soudnictví jako negativní zákonodárce

Právní obyčej

= nejstarší pramen práva, právo vzniká na základě dlouhodobé obyčej, akceptace veřejností státem, netvoří se cílevědomě, pravidla vychází z přesvědčení občanů

Jedná se o nepsané právo, postupně vznik psaných sbírek obyčejů

Definiční znaky:

- Přesvědčení o závaznosti právního obyčej
- Dlouhodobé faktické zachování obyčej(od nepaměti)
- Obecnost – místní zvyklost
- Závaznost – z vlastní právní síly, ne podle zákona
- Vynutitelnost – je státem uznáváno, nikoliv vytvořeno

Při aplikace soudem nesmírně obtížné zjistit

V angloamerickém a islámském typu se právní obyčej používají v mezinárodním právu

V kontinentální oblasti není právní obyčej pramenem práva, zákon má přednost před obyčejem

Zvyklosti – odlišujeme je od právních obyčejů (dobré mravy, obchodní zvyklosti), které stojí mimo právní systém; nejsou pramenem práva, chybí závaznost a dlouhodobost

Právní principy:

= Jsou to zásady, na kterých stojí právní systém vcelku, obecné, abstraktní

- Mají preskriptivní charakter, od norem se odlišují svou abstraktností a neplatí pro ně výše uvedené logické vztahy
- Z právních principů nevyplývají práva a povinnosti. nejvýznamnější část objektivního práva vedle právních norem.
- Uplatnění při tvorbě práva (normativní); při řešení obtížných právních případů vyššími soudy (v kontinentální kultuře ústavní soudy, které mohou zasáhnout do právního řádu)
- V mezinárodní judikatuře (Mezinárodní soud v Haggu, Evropský soud Štrasburk, soudní dvůr Evropské unie v Lucemburku)

Tradiční principy: smlouvy je nutno dodržovat, je třeba slyšet i druhou stranu, nikdo nesmí být soudcem ve své věci, nikomu neškodit, není soudce bez žalobce

Principy moderního práva: od konce 18 století, euroamerický okruh, zásada legální licence, Omezuje veřejnou moc, kterou lze uplatňovat pouze v mezích zákona, neznalost zákona neomlouvá; není zločinu, není trestu, není trestního řízení bez zákona; zásada rovnosti před zákonem

Právní principy určitého odvětví: definuje určité odvětví, trestní právo, obchodní právo

Hmotněprávní: nikomu neubližovat, zásada legální licence

Procesně právní: žádný soudce, bez žalobce; nikdo nesmí být soudcem ve své věci

Natural justice

- Nikdo nemůže být soudcem ve své věci
- Nikdo nemůže být souzen, aniž by byl slyšen
- Každý má právo být seznámen s obviněním (nárokem), které proti němu bylo vzneseno a s jeho důvody
- Rozhodnutí musí být rozumně odůvodněno
- Tresty nemají být nepřiměřené a musí odpovídat okolnostem případu

Analogia iuris

- Jestliže není možné postupovat podle zákona, tak se rozhodne podle práva
- Obecné právní principy

Principy spravedlnosti a rozumu

- Princip anglického práva a soudního rozhodování
- Výslovně uznáváno v mezinárodním právu
- Výskyt například v obchodních arbitrážích (strany mohou rozhodnout na základě spravedlnosti)

- Rozum – pramen precedenčního rozhodování

Právní doktrína

= Odborné knihy, náboženské knihy, komentáře

Kontinentální typ není pramenem práva

V angloamerickém systému a v mezinárodním právu uplatnění při tvorbě precedentů, vliv na legislativu

Anglie uznávaný pramen práva

Islámské právo náboženské knihy

Jiné prameny práva

Normativní odkazy – ISO normy, technické normy, dobré mravy

Neprávnícké publikace: složitá aplikace, nevyjadřují právní pravidla, inspirace jiným odvětvím(umění, ekonomie)

5 Prameny práva ČR

Právní řád – systém pramenů práva, obsahující právní normy => souhrn pramenů práva v daném státě

V ČR tvořen: normativní právní akty, normativní smlouvy, soudní rozhodnutí, právní principy, Evropské právo

Dělbá moci výkonná, zákonodárná, soudní

typ právního řádu založen na psaném právu, uspořádání podle principu právní síly

Nejvyšší – Ústavní, vyšší – zákonné a smluvní akty, nižší – ostatní

Primární akty(od nejvyšší právní síly)(původní)

- Ústavní zákony
 - **Ústava** – Základem vnitrostátního právního řádu, rigidní typ(na změnu je potřeba 3/5 souhlasu obor komor Parlamentu), ústavní pořádek polygonální => tvoří ji více dokumentů
 - Ústavní pořádek – Ústavní zákony, Listina základních práv a svobod
- Zákony, zákonná opatření Senátu, dekrety prezidenta
 - Zákonná opatření Senátu – v případě rozpuštění poslanecké sněmovny, nabývá pravomoc přijímat zákonná opatření, navrhovatel je vláda
- Vyhlášky zastupitelstev obcí a krajů(pití alkoholu na veřejnosti, poplatek za psy)

Sekundární akty(odvozené)

- předpisy odvozené od zákonů, možné vydávat pouze na základě zákona
- Tvoří: nařízení vlády, rozhodnutí prezidenta republiky(amnestie), právní předpisy ministerstev a jiných úřad, nařízení obcí a krajů

Normativní smlouvy

- Mezinárodní smlouvy Čl. 10 Ústavy, mezinárodní smlouvy, se kterými je ČR vázaná, má přednost před zákonem
- V případě rozporu má mezinárodní smlouva před zákonem (ne však Ústavou)
- Kolektivní smlouvy
- Prameny Evropského práva

Individuální právní akty (soudní rozhodnutí)

- Sjednocení judikatury
- Inter partes, nemáme precedens
- Publikace soudů do sbírek

Ústavní soud - negativní zákonodárce

- Ruší zákona v rozporu s Ústavou ČR
- Nálezy ÚS v rámci kontroly ústavnosti, mají stejnou právní sílu jako klasický zákon
- Návrh na zrušení zákona: prezident, skupina 41 poslanců, skupina 17 senátorů, vláda (pokud to shledá mezinárodní soud, porušení lidských práv), podávající ústavní stížnosti

Právní principy

- Tradiční, moderní, obecné...

Soudy v ČR a publikace

- **Nejnižší úroveň:** Okresní, Městský v Brně, Obvodní v Praze
- Krajské soudy/městský v Praze (správní soudy)
- Vrchní soudy Praha, Olomouc
- Nejvyšší soud (zelená sbírka)
- Nejvyšší správní soud (modrá sbírka) kasační stížnost (napadá rozhodnutí Krajských soudů z důvodu nepostupování podle práva, nesprávné hodnocení důkazu, ruší rozhodnutí daného soudu)
- **Nejvyšší úroveň:** Ústavní soud (sbírka nálezů a usnesení ÚS)
- Evropský soud
- Evropský soud pro lidská práva
- Mezinárodní soud

Evropské právo

Specifická část mezinárodního práva, avšak má silnější federativní prvky

Bezprostřední závaznost, přímá aplikovatelnost

Tvoří je dvě úrovně primární a sekundární

Primární právo EU

- Tvoří soustava mezinárodních smluv, změnu mohou provádět členské státy
- Patří zde zakládající smlouvy EU
- 1967 Evropské společenství vzniklo kvůli ekonomice

- Maastrichtská smlouva je zakládající smlouva EU
- ČR členem od roku 2004
- Primární právo upravuje rozsah výlučné a společné působnosti EU a jejích institucí
- Pravomoc je ovlivněna členskými státy

Rozhodující orgány EU:

- Evropská rada – přijímá klíčová rozhodnutí
- Rada evropské unie – zastupující vlády členských států, otázky ekonomiky, politiky, hlasování
- Evropský parlament – volby podle zákonů členských států, legislativní činnost
- Evropská komise – evropský zájem, zákonodárce, rozhodující orgán, pravomoc žalovat, kontrola legislativy
- Soudní dvůr Evropské unie – rozhoduje o žalobách primárního a sekundárního práva, zásady:
 - právo Evropské má přednost nad národním právem,
 - právo EU je přímo závazné ve vztahu k vnitrostátním subjektům

Sekundární akty

- akty přijaté na základě zakládajících smluv EU

Jednotlivé akty:

- Směrnice – závazná pro každý členský stát, ale pouze do cíle, kterého má být dosaženo,
- Nařízení – přímý účinek, bezprostředně zavazuje všechny subjekty
- Rozhodnutí – podobné nařízení, avšak nemá obecnou platnost, určeno pouze některým státům
- Doporučení – právně nezávazné akty EU, jedná se o dobrovolné plnění

6 Právo tvorný proces

= *Tvorba právních norem vymezit obecně závazná pravidla chování, uznávané a vynucované státem*

Normotvorba – obsahově nejširší tvorba všech normativních systémů

Právo tvorný proces – jedná se o tvorbu pouze právních norem

Zákonodárství = legislativa, proces tvorby zákonů a právních norem nejvyšší a vyšší právní síly

Legislativní proces – tvorba psaného práva v kontinentálním typu. Proces, jehož cílem je přijetí/změna/zrušení prvního předpisu

Sociální význam LP – analýza sociálních vztahů, zkoumání nezbytnosti regulace, zkoumání společenského působení právní normy, vyhodnocení společenského působení práva

Právní smysl LP – formální proces tvorby právních předpisů a norem, završení vyhlášením, Parlament ČR

Náležitosti tvorby práva

Formální

- Musí zde být orgány, které právo přijímají (legislativní pravomoc)
- Právo tvorná způsobilost (pravomoc, působnost)
 - Pravomoc omezená – záleží, o čem bude právní předpis
 - Pravomoc neomezená – nezáleží, o čem bude právní předpis (Parlament)
 - Působnost podmíněná – nutné splnění podmínky
 - Působnost nepodmíněná – může být uplatněna kdykoliv (Parlament)
- Techniky normotvorného procesu
- Princip hierarchie

Materiální

- Normativní znalosti – znalosti o účinném a objektivním právu
- Aplikační a realizační – představa, jak by právní úvaha měla fungovat

Stádia LP

- 1) Zjištění potřeby právní úpravy
- 2) Vznik legislativního záměru – politicko-právní představa o vhodnosti vydání nové normy
- 3) Realizace legislativního záměru – obvykle spouští ministerstvo (vládní návrh zákona), další stádia (osnova předpisu, podání návrhu legislativnímu orgánu, projednání, přijetí, zveřejnění)

Zákonodárná činnost

- Zákoně oprávnění k zákonodárné činnosti

ČL 39–52 Ústavy

- Základní rámec legislativního procesu

ČL 78 Ústavy

- Vláda má pravomoc vydávat nařízení, které se musí dodržovat
- Příklad daň z nemovitosti

ČL 79 Ústavy

- Ministerstva, správní úřady a kraje mohou v mezích zákona vydávat právní předpisy

ČL 104 Ústavy

- Zastupitelstva měst a obcí mohou vydávat vyhlášky
- Příklad: zákaz hazardu, zákaz pití alkoholu na veřejnosti

Návrh zákona

Subjekty oprávněné k podání návrhu zákona : vláda, poslanec, skupina poslanců, senát, zastupitelstva krajů

Legislativní pravidla pro návrh zákona

=Interní předpis vlády, obsahuje konkrétní pravidla, jak má návrh zákona vypadat:

Právní jazyk – srozumitelnost, konstantnost, jednoznačnost

Osnova

- písemná, musí obsahovat přesné znění toho, na čem se má zákonodárny orgán usnést
- návrh musí mít: normativní věty, členěn na části, oddíly, paragrafy, odstavce, věty, pravidla legislativní techniky

Důvodná zpráva

- součástí návrhu zákona
- odůvodňuje principy a cíle nové právní úpravy
- Zhodnocení platného právního stavu, mezinárodních smluv, návaznost na Evropské právo
- Obsahuje hospodářský a finanční dosah
- Obecná část – smysl zákona, příčiny k přijetí nového zákona, nové úpravy, argumentace
- Speciální část – stručné zdůvodnění každého paragrafu

Vnitřní struktura právního předpis

- 1) [preambule] = předmluva, úvodní listiny(Ústava)
- 2) Část obecná/zvláštní(kodexy)
- 3) Hlavy zákona
- 4) Díly a oddíly
- 5) Paragrafy nebo články
- 6) [Odstavce, písmena, věty]

Legislativní proces

- Skládá se z poslanecké sněmovny, senátu, prezidenta, vlády

Poslanecká sněmovna

- Volí ji v přímých volbách občané
- Skládá se z 200 poslanců volených na 4 roky
- Hl úkol tvorba a přijímání zákonů
- Legislativní proces v PS má 3 čtení

Poslanecká sněmovna

- Návrh zákona předložen předsedovi poslanecké sněmovny
- Předání organizačnímu výboru a rozeslání návrh všem poslancům

Vláda

- Pokud není vláda navrhovatelem, pošle ji předseda, aby se vyjádřila k návrhu(do 30 dnů)

Organizační výbor

- Určí zpravodaje pro 1 čtení
- Určí datum a čas kdy se má návrh projednat

1 čtení

- Vystoupí navrhovatel a zpravodaj, o návrhu jako celku v plénu
- Obecná rozprava zákona = smysl, kvalita, potřebnost

- Sněmovna může po obecné rozpravě návrh: zamítnout/vrátit k dopracování/schválit k dalšímu projednání výboru
- **Podmínky hlasování** přítomná minimálně 1/3 poslanců; pro schválení zákona musí souhlasit nadpoloviční většina přítomných poslanců

Výbor

- Projedná návrh (do 60 dnů)
- Obecná rozprava, podrobná rozprava
- Poslanci mohou podávat pozměňovací návrhy
- Výbor doporučí Sněmovně: schválit/zamítnout/vrátit k dopracování/schválit s pozn.

2 čtení

- Vystoupí navrhovatel a zpravodaj
- Obecná rozprava v plénu Sněmovny => vrátit návrh výboru/zamítnout
- Podrobná rozprava, každý poslanec může předložit pozměňovací návrh => sněmovna může vrátit výboru jinak návrh pokračuje do 3 čtení

3 čtení

- Rozprava – lze navrhnout opravy technických a gramatických chyb nebo opakování druhého čtení
- Zpravodaj a navrhovatel vyjádří své stanovisko k návrhu (kladné/záporné/neutrální)
- Hlasuje se o pozměňovacích návrzích, poté o návrhu jako celku
- Pokud zákon není schválen LP končí
- Pokud je přijat postupuje návrh do Senátu

Senát

- Skládá se z 81 senátorů volených na 6 let

Předseda senátu

- Předá návrh organizačnímu výboru Senátu
- Nutné usnést se do 30 dnů od přijetí
- Jediné čtení návrhu

Organizační výbor senátu

- Projednání ve výboru podobně jako ve Sněmovně (zpravodaj, obecná, podrobná rozprava, pozměňovací návrhy, závěrečné usnesení)
- Doporučí Senátu schválit/vrátit Sněmovně

Plénum senátu

- Přítomna 1/3 senátorů, souhlasit musí nadpoloviční většina
- Nezabývat se návrhem, schválit návrh => postupuje Prezidentovi
- Jestliže Senát návrh zamítne nebo schválí s pozměňovacími návrhy vrací se návrh do Sněmovny

Schválení/zamítnutí

- Pokud je návrh zákona schválen => prezidentovi ČR
- Pokud je zamítnut nebo vrácen s pozměňovacími návrhy jde Sněmovně:
- která může zákon schválit s PozN => zákon jde prezidentovi,
- přehlasovat senát 101 => zákon jde prezidentovi,
- zamítnout návrh a LP končí

Prezident republiky

- má právo zákon vetovat => pošle zpět PS do 15 dnů
- Poslanecká sněmovna může zákon zamítnout nebo přehlasovat prezidenta 101
- Pokud zákon nevetuje podepíše jej a pošle předsedovi vlády

Předseda vlády

- Podepíše zákon a uveřejní jej ve Sbírce zákonů => zákon se stává platným

Výjimky návrhu zákona

Ústavní zákony – schválení poslanecká Sněmovna 3/5 většinou všech poslanců, Senát 3/5 většinou přítomných senátorů, prezident nemůže vetovat

Válečný stav, vyslání ozbrojených sil – nadpoloviční většina všech poslanců a senátorů

Volební zákon, zákon o jednání Senátu, zákon o zásadách obou komor – musí být schválen Sněmovnou i Senátem

O státním rozpočtu – podává vláda, projednává pouze Sněmovna

Promulgace zákona

= vyhlášení zákona předepsaným způsobem v úplném znění, završení legislativního procesu, zveřejnění ve sbírce zákonů

Předpoklad zásady neznalost práva neomlouvá

Zkoumá se dodržení Ústavy a legislativního procesu, musí obsahovat podpisy: předsedy Poslanecké sněmovny, Prezidenta republiky, předsedy vlády

Zákon musí být publikován ve Sbírce zákonů jinak nenabyde platnosti

Sbírka zákonů – obsahuje právní předpisy ČR, nálezy Ústavního soudu,

Sbírka mezinárodních smluv – obsahuje mezinárodní smlouvy

Úřední věstník – obsahuje právní předpisy Evropské unie

Účinnost právního předpisu

= aplikovatelnost norem na právní vztah, představuje okamžik účinnosti normativní úpravy

Účinnost nastává dnem, který je uveden v posledním ustanovení normy, pokud není uvedeno tak k 1. lednu/1. červenci

Norma nemůže nabýt účinnosti, pokud není platná => pravá retroaktivita , bylo by nutné zrušit odporuje Ústavě

Stanovení účinnosti

- **Čas** – pokud není udáno jinak norma nabývá účinnosti 15 dnem po publikaci ve Sbírce zákonů
- **Vznik jiných právních skutečností** – dnem přijetí právního předpisu, dnem vstupu ČR do EU

Legisvakanční lhůta – doba mezi platností a účinností právní normy, slouží k seznámení adresátům s novou normou, připravení k její aplikaci, seznámení úřadů s normou

Modely legisvakanční lhůty

- Legisvakance je nulová – okamžitá účinnost normy od platnosti
- Legisvakance speciální – lhůta se rovná rozdílu účinnosti a platnosti, speciální délka
- Legisvakance generální – lhůta je dána generálním ustanovením to je 15 dnů

Mezinárodní smlouvy nemají legisvakanční lhůtu

7 Interpretace práva

= hledání smyslu a účelu právního textu, udělování významu znakům

Výklad právního textu psaného práva

Smysl: Vše musí být jasně a srozumitelně formulované subjekty musí vědět, jak přesně s normami nakládat

Objekty:

- primární – heteronomní právo – normativní texty obsažené v pramenech práva
- sekundární – vše ostatní – texty aktů, aplikace práva, smlouvy, důkazy

Správná interpretace – jen nutno znát:

- kdo je oprávněn interpretovat
- metody interpretace
- užití výkladu rozšiřujícího/zužujícího

Teorie:

- Kognitivní – účelem interpretace je objasnit myšlenku, která je v textu již obsazena (**poznání obsahu**)
- Explikativní – účelem interpretace je obsahově doplnit a obohatit text (**odstranění nejasností**)
- Interpretace nese obě funkce

Pokud je význam nepravdivý:

- Dezinformace – neúmyslná vada
- Falzifikace – úmyslná vada

Dělení interpretace:

- 1) Dělení podle interpretujícího (právního významu)
- 2) Dělení podle metody výkladu
- 3) Dělení podle rozsahu výkladu

Dělení podle interpretujícího

Autentická interpretace

- Interpretuje sám zákonodárce
- Legislativní doplnění (ne opravdová interpretace)

Legální interpretace

- Interpretuje speciální, k tomu určený orgán
- např. Ústavní soud ČSFR (čl. 5 Odst. 1 ústavního zákona č. 91/1991 Sb.):
- Ústavní soud podává výklad ústavních zákonů Federálního shromáždění, je-li věc sporná.

Oficiální interpretace

- Interpretuje ten, kdo aplikuje právo
- Určeno účastníkům řízení
- Soudy, orgány veřejné správy
- Knapp: Soudní výklad – 2 druhy působení (sjednocení judikatury + právně závazné vůči stranám)
- Výklad při uplatnění kasačního principu = soud řeší pouze právní kvalifikaci, zaměřuje se pouze na otázky, reviduje pouze právo

Doktrinální interpretace

- Doktrína + právní praxe + laický pohled
- Obecně málo závazné
- Advokáti

Interní interpretace

- Závazná na základě služební podřízenosti

Výklad komunitárního práva (právo EU)

- SDEU
- Předběžné otázky

Dělení podle metody výkladu

- Zásadní je jazyk a kontext
- Systematika právního předpisu
- Hierarchie právního řádu
- Právní principy
- Historický a aktuální kontext

Metody výkladu

- Rekonstrukce myšlenky obsažené v zákoně
 - Zásadní formulování
- 1) Gramatický výklad
 - 2) Logický výklad
 - 3) Historický výklad
 - 4) Systematický výklad

5) Teologický výklad

Gramatický výklad

- Interpretace normy hlavně na základě textu
- Posouzení z jazykového hlediska gramatika, interpunkce

Obecné definice

- Pokud není pojem normativně vymezen, je chápán v obecném spisovném jazyce
- Pokud je normativně vymezen, má legální definici je chápán v jejím smyslu
- Obecně nelze použít definici z jednoho předpisu v předpisu jiném (ale! Zásada jednotnosti právního řádu a systematický výklad hraje roli)
- ***Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu***

Logický výklad

- Tradiční interpretační metoda
- Argumenty

Argumentum a fortiori a minore ad maius

- Od slabšího k silnějšímu
- Příklad, pokud je zakázáno jezdit na kole ve dvou najednou, tím spíše bude zakázáno jezdit ve třech najednou

Argumentum a fortiori a maiore ad minus

- Od silnějšího k slabšímu
- Příklad, pokud je v případě nouze ve veřejném zájmu zabavit věc vlastníkovi, tím spíše je umožněno ji zabavit oprávněnému majiteli

Argumentum per eliminationem

- V případě existence taxativního výčtu
- Pokud není možné případ podřadit pod žádnou z položek výčtu, norma se na něj neaplikuje

Argumentum a contrario

- Důkaz z opaku
- Aplikuje se v případech, kdy jsou právě dvě možnosti
- Pokud právní předpis něco říká o první možnosti, znamená to nutně, že daná norma nedopadá na normu druhou
- Příklad: v noci je zakázáno pít alkohol na veřejnosti, z toho vyplývá, že přes den na veřejnosti pít můžu

Argumentum per analogiam analogia legis

- Mezera v právu, nedostatek právní úpravy, mezera se vyplní podobnou normou

Argumentum per analogiam analogia iuris

- Je zde mezera v právu, nenajdeme podobnou normu, Využití obecných právních zásad
- Nepřípustné v trestním právu
- Nepřípustné tam kde je zákonem udělená povinnost (platit daně)
- Nepřípustné při taxativním výčtu

Argumentum ad absurdum

- Používá se jako pomocný,
- Pokud pomocí interpretace dojde k více rozporným závěrům
- Pokud je závěr absurdní či nesmyslný, je třeba jej vyloučit

Argumentum a silencio legis

- V případech, kdy není specifická úprava
- Využití obecných právních zásad
- Zásada legální licence – co není zákonem zakázáno, je dovoleno
- Zásada legality – státní orgány mohou činit pouze tak, jak jim zákon ukládá a dovoluje

Historický výklad

- Pohlíží se k okolnostem vzniku právní normy na základě zákonodárce
- Zkoumáme: důvodnou zprávu, porovnání staré a nové normy, výklad úmyslu zákonodárce
- Normu lze vykládat jen do doby, kdy je aplikovatelná (smrt autora)
- Příklad: veřejná správní média

Systematický výklad

- Zkoumáme postavení normy v systému práva
- studuje umístění rozebírané právní normy v textu a systému právního předpisu a jaké je postavení normy v daném právním odvětví či právním řádu
- Příklad: např. se hodnotí členění předpisu na části, hlavy a oddíly
- Principy: hierarchie právního řádu, vyloučení redundance (nadbytečnosti), bezrozpornosti právního řádu...

Teologický výklad

- Účelový výklad = „to, kvůli čemu se něco děje
- Zkoumá, jaký je současný účel a smysl dané normy vůči předpisu, který ji obsahuje
- Zákon bez účelu a cíle je nesmysl

Argumentace práva

- Skutková – kdo, proč spáchal trestný čin, důkazní prostředky, právní fikce a domněnky
- Právní – co je po právu, provádíme subsumpci skutkového stavu pod normu

3 Dělení podle výsledku

Oblasti významu pojmu

- Jádru pojmu – takové jevy a předměty, které interpretující jasně podřadí pod právní normu
- Neurčitá oblast – takové jevy a předměty, které někteří interpretující podřadí pod danou právní normu, ale jiní ne
- Mimo rozsah pojmu – takové jevy a předměty, které by nikdo nepodřadil pod normu

Druhy výkladu dle výsledku

Doslovný – smysl ustanovení se nemění, nejvíce odpovídá skutečnému obsahu normy

Restriktivní (zúžující) - dosah právní normy zúží a ta tak bude dopadat na méně případů

Extenzivní (rozšiřující) - dosah interpretované právní normy bude širší, než při výkladu doslovném

Příklad: U vchodu do parku je cedule zákaz vstupu tygrům, účel normy zajištění bezpečnosti.

Doslovný – tygři tam nesmí !!!!

Extenzivní (rozšiřující) – Pokud bych měl lvy, souvisí s normou pro zajištění bezpečnosti, ale odporuje ceduli

Restriktivní (zúžující) - Pokud bych měl mládě tygra nesouvisí s normou pro zajištění bezpečnosti, ale je to na ceduli, že tam nesmí

8 Působnost práva

Působnost právních norem

=Působností právní normy se rozumí vymezení rozsahu realizace a aplikace právní normy. Jedná se o vyjádření vlastního působení právní normy na chování lidí (v jakém rozsahu, na koho, kdy kde)

Rozsah působnosti

Obecná – na všechny osoby, jednání, čas, místo

Zvláštní – upravuje něco zvlášť – vojáci, prezident

Rozlišujeme čtyři roviny působnosti: věcná, prostorová, osobní, časová

1) Věcná působnost

=Týká se skutkové charakteristiky případů, která právní norma upravuje, je daná předmětem, na který působí

- **Obecné** – vztahují se na větší počet stejných případů
- **Speciální** – upravují odlišně od obecných, upravuje věcně shodnou problematiku, zákon o obchodních korporacích rozvádí problematiku právnických osob

Pro předpisy stejné právní síly platí: **speciální norma má přednost před obecnou, pokud však v určité problematice není zvláštní úprava, použijeme obecnou právní normu**

Právní institut – nižší komplex norem, které ve svém souhrnu upravují jeden určitý druh společenského vztahu (manželství, vlastnictví osobní údaje)

Právní odvětví – komplex právních norem upravující souhrn souvisejících společenských vztahů (finanční právo, IT právo)

2) Prostorová působnost

=Na jaké území právní norma je účinná (na území, mimo toto území)

Prostorová působnost vychází z teritoriální působnosti orgánů veřejné moci, které vydávají příslušné právní normy

- Celostátní – působí na území celého státu, například: zákony
- Lokální – působí na území krajů, měst, obcí, například: vyhlášky, nařízení

Podle principu teritoriality působí právo na všechny osoby na území státu, pod jehož jurisdikcí se nacházejí, každý, kdo je na území státu, se musí řídit jeho právem

Stát

- Fyzické osoby – občané se musí řídit i za hranicemi státu právním řádem státu, jehož jsou občany, může dojít ke kolizi, tu řeší mezinárodní smlouvy a kolizní normy
- Právnické osoby – dohodou v oblasti soukromého práva, neplatí u práva veřejného (daně, pojištění)

Mimo stát působí právo:

- Na občanu státu, který vycestoval za hranice
- Při kolizní úpravě, na základě mezinárodních smluv

- V oblasti trestního práva

Problematika teritoriality – české právo zasahuje i do zahraničí, kolizní normy, trestní právo, IT právo

3) Osobní působnost

Založena na principu rovnosti před zákonem, spočívá ve vymezení subjektů v hypotéze normy

Odpovídá na otázku, na které osoby platí právní norma

- **Osobní** – kdokoliv kdo
- **Zvláštní** – omezený okruh osob/profese, například: Policie ČR

Koncepce dopadá:

- Závazná pro cizí státní příslušníky a pro vlastní státní občany v cizině
- Vymezení rozsahu subjektů v hypotéze, kritéria vymezení: věk, kvalifikace

Svéprávnost – způsobilý k právním úkonům (právně jednat, uzavírat smlouvy), dovršení věku 18 let

Nesvéprávnost – pokud je někdo uznaný jako nesvéprávný, nebude na něj aplikovaná právní norma

Součástí osobní působnosti je imunita a exempce pro skupiny právních subjektů

Imunita

působení právní normy je omezené/nížší, rozsah imunity je daný funkcí osob, mezinárodní i vnitros.

1. Absolutní

- Hlava státu – monarcha, prezident, úplná kromě velezrady, zločinů proti lidskosti, genocida
- Diplomati – diplomat a jeho rodina, může být pouze vyhoštěn jako nežádoucí osoba
- Poslanecká (senátorská) – ochrana proti stíhání v důsledku proslovů a vyjádření, vypršení po zániku mandátu nebo trestním stíháním

2. Relativní

- Členové záchranných sborů – projevy jejich práce (policista oprávněn používat zbraň, škoda na majetku z důvodu záchrany...)
- Soudci Ústavního soudu – mohou v naléhavých případech porušovat právo ve smyslu páčání přestupků

Exempce – vynětí z působnosti příslušných orgánů, v některých případech může rozhodnout o protiprávním jednání jiný orgán než v obecném režimu (komise)

Cizinci se řídí cizineckým režimem mají stejná občanská práva, omezené jsou však práva na svobodu pohybu, ve vlastnictví...

4) Časová působnost

Souvisí s platností a účinností právního předpisu, a taky s problémem retroaktivity

Platnost právní normy:

Vymezuje dobu, po kterou právní norma existuje (je součástí právního řádu)

Platná norma – norma se stává platnou v okamžiku splnění všech podmínek normotvorby a její následná publikace, zveřejnění

- Materiální – historicky starší, vybubnování a seznámení se zákonem

- Formální – zveřejnění ve sbírce zákonů

Problematika Retroaktivity

= zpětná působnost právního předpisu

Pravá retroaktivita

- Účinnost právního předpisu začne dříve než jeho platnost
- Použije se pozdější zákon na případy z minulosti
- Mění se zpětně právní poměry
- Příklad po zavedení školného by museli platit všichni studenti, a taky, ti, co absolvovali VŠ
- Pro adresáty nízká míra právní jistoty
- Připouští ji mezinárodní smlouvy vůči porušení lidských práv (holocaust, válečné zločiny)

Nepravá retroaktivita

- Souvisí s ochranou nabytých práv a problematikou zásahu do těchto práv, důsledek změn právního řádu
- Nejedná se o zpětnou účinnost, řeší střet dvou norem
- Znamená, že vznik a platnost právních vztahů/skutečností/chování se posuzuje podle dříve platných norem, obsah právních vztahů se posuzuje podle normy účinné v době, kdy se o těchto vztazích rozhoduje
- Střet principů právní jistoty a principu rovnoprávnosti
- Příklad: 121/2000 Sb. Autorské právo §106 Tímto zákonem se řídí právní vztahy, které vznikly od dne nabytí jeho účinnosti. Právní vztahy vzniklé před dnem nabytí účinnosti se řídí dosavadními předpisy

Zánik platnosti a účinnost právního předpisu

Právní předpisy časem zanikají stejně jako jejich účinnost a platnost

Derogace = zrušení dosavadního právního předpisu

Novelizace = změna dosavadního právního předpisu

Novelizace

Změna, doplnění právního předpisu, samotný předpis, dodržena systematika předpisu

Právní předpisy lze měnit/rušit pouze předpisy stejné nebo vyšší právní síly

Derogace

Derogaci provádí orgány veřejné moci s legislativní pravomocí

Vnější důvody derogace:

- Zrušení právního předpisu orgánem, který jej vydal
- Zrušení právního předpisu jiným orgánem stejné nebo vyšší právní síly
- Rozhodnutí, že právní předpis odporuje Ústavě (zrušení Ústavním soudem)

Vnitřní důvody derogace – uplynutí stanovené doby platnosti a účinnosti

Derogační klauzule – stanoví, které právní předpisy nebo jejich ustanovení se ruší

- Generální – ruší všechny přijaté odporující předpisy, problém neurčitosti zrušených norem
- Výčtová – ruší přesně označený zákon/předpis/paragraf, použit v ČR

Derogační pravidla

Derogace mlčky = nová norma obsahově odporuje minulé normě a nahrazuje ji

Vyžívají se při konfliktu dvou norem jsou to interpretační pravidla, usnadňují interpretátorovi řešit konfliktní situace, kdy platí, jaká norma a proč

Zákonodárce může vyloučit použití těchto pravidel

Fungují na principu: právní síly, obecný, zvláštní, berou v úvahu čas

Interpretační derogační pravidla:

***Lex superior derogat legi inferiori* – normy vyšší právní síly ruší normu nižší právní síly**

***Lex specialis derogat legi generali*(specialita) – norma zvláštní později vydaná ruší dřívější normu obecnou**

***Lex posterior derogat legi priori*(posteriorita) – norma pozdější ruší normu dřívější**

9 PRÁVNÍ VZTAHY

= vztah mezi nejméně dvěma právními subjekty, upravený právními normami, v němž jeho účastníci jsou nositeli subjektivních práv a povinností, které vznikají subjektům přímo nebo na základě právních norem

- Dvoustranné/vícestranné, Soukromoprávní/veřejnoprávní
- Společenský vztah upravený právní normou
- Jde o regulování chování ve společnosti, oblast subjektivních práv

Předpoklady vzniku právního vztahu:

Právní vztah je právně relevantní(norma kogentní/dispozitivní),

Základem je platná a účinná norma(promulgace, legisvakanční lhůta, účinnost)

- Základem je platná a účinná norma
 - Hypotéza – okruh subjektů a okolností, které musí nastat, aby došlo ke vzniku
 - Dispozice – stanoví povinnost nebo dává určité oprávnění(kogentní/dispozitivní)
 - Sankce – stanoví možnou újmu v případě nedodržení
- Norma sama nestačí ke vzniku právního vztahu
- **právní skutečnost** – Musí nastat okolnosti s nimiž právní norma spojuje vznik/změnu/zánik právního vztahu
- právní subjekt a objekt

Typy právního vztahu

Absolutní

- povinnost jednoho určitého subjektu vůči neurčitému množství subjektů jiných
- Působí vůči všem(erga omnes)
- Ostatní subjekty nesmí zasahovat do výkonu práva,
- Příklad: Právo na život, ochranu zdraví, vlastnictví

Relativní

- Na obou stranách je určitý počet konkrétních subjektů(inter partes)
- Spojeno s možností něco konat, činit nebo nekonat, vytváří právní vztah mezi oprávněným a další osobou
- Příklad: právo na náhradu škody spojuje poškozeného s jedním nebo několika škůdci, vůči jiným osobám nepůsobí.
- Nezajímají tedy všechny (na rozdíl např. od vlastnictví) ale jen ty, kterých se týkají

Synallagmatické – závazek s navzájem podmíněným plněním

Asynallagmatické – závazek bez sjednané návaznosti plnění

Distributivní – právo svědčící určitému subjektu, subjekt se sám může dovolat práva

Nedistributivní – právo svědčící většímu množství subjektů, subjekt se nemůže přímo dovolat

Subjektivní práva a povinnosti

= **Představuje míru možného a dovoleného chování, které není zakázáno**

- Možnost chovat se právem nezakázaným způsobem
- Možnost požadovat odpovídající chování od jiného
- Možnost požadovat ochranu práva
- Možnost určitého chování může ale nemusí být využita
- Příklad: možnost omezení smlouvou(pronájem nemovitosti), možnost omezení zákonem(ochrana práv jiných)

Právní povinnost

- Chovat se daným způsobem pod hrozbou sankce
- Aktivní: něco dát či konat
- Pasivní: něco strpět, či nekonat
- Porušením právní povinnosti vzniká odpovědnost

Prvky právního vztahu

- Složky právního vztahu, Co to je, koho se to týká, co se má dít
- 1) subjekt
- 2) objekt
- 3) obsah

Dělení subjektů

Z hlediska objektivního práva

- Právotvorné(normotvorné) – stát, orgány veřejné moci
- Recipienty – realizující a aplikující právo

Z hlediska subjektivního práva

- Subjekty způsobilé k právům, povinnostem, právnímu jednání a právní odpovědnosti
- Subjekty způsobilé k právům a povinnostem, ale nemohou samy jednat

1 Subjekt právního vztahu

- V každém právním vztahu musí být někdo, kdo je oprávněn něco činit
- Právnícké a fyzické osoby

Fyzické osoby(občanské)

- Postavení je dáno právní osobností

Způsobilost k právům a povinnostem

Pasivní subjektivita

- Možnost být subjektem práv
- Každý člověk od narození do smrti:
 - Vznik – narozením
 - Zánik – smrtí, soudním prohlášením osoby za mrtvou
- Výjimky:
 - Nasciturus – Ochrana života před narozením(potraty), pro nenarozené dítě, pokud se narodí živé(dědické právo)
 - po smrti platí autorské právo, ochrana důstojnosti a cti, ochrana duševního vlastnictví, závěť, poslední vůle, právo na pohřeb
- Zákonné podmínky fyzické osoby:
 - Státní občanství pro nabývání politických a sociálních práv
 - Věk pro volební právo, výkon veřejných funkcí
 - Další: vzdělání, bezúhonnost, kvalifikace

Aktivní subjektivita

Způsobilost k právnímu jednání

- Oprávnění vlastním jménem jednat – zakládat, měnit, rušit právní vztahy
- Fyzická osoba nabývá těchto práv dovršením 18 let věku
- Postupné nabývání věku, Fyzická osoba nabývá těchto práv úplně dovršením 18 let věku
- Jednání nezletilého se v omezeném rozsahu pokládá za platné
- Svěprávnost může být omezena soudem(částečně, úplně) pro duševní poruchu, přidělení opatrovníka
- Právně jednat za FO mohou osoby na základě smluvního nebo zákonného zastoupení
- Příklad: uzavírat půjčky, podávat žaloby...

Deliktní subjektivita

Způsobilost k protiprávnímu jednání

- Způsobilost zavinit protiprávní jednání, a hlavně s tím související odpovědnost
- Trestní právo, trestněprávní odpovědnost postupně vzrůstající
- 015let problematické, nejedná se o trestné činy, náhrada škody, převýchova
- 1518let částečná odpovědnost, řeší se mentální vyspělost, poruchy, možnost odejmout svobodu(výjimečně)
- 18 let < plná odpovědnost

Právnícké osoby

- Uměle vytvořené fiktivní osoby, jsou vytvořeny zákonem, mají právní osobnost, jedná vlastním jménem a má vlastní odpovědnost
- Různé režimy vzniku – nadace, spolky, ústavy, s.r.o., a.s., komanditní společnosti, veřejné obchodní společnosti, atd
- Práva a povinnosti vznikají dnem vzniku právnické osoby

Umělá osoba

- Teorie fikce – není to osoba přirozená, ale fiktivní (právo ji za osobu považuje)
- Organická teorie – organismy s určitou vůlí a strukturou
- Normativní teorie – norma prostě danou osobu konstruuje
- Institucionalistická teorie – cílem je realizace něčeho, je tvořena společenstvím FO

Veřejnosprávní korporace(stát)

- Zvláštní typ právnické osoby
- Jednotlivé státní orgány: ministerstva, úřady, soudy, profesní komory
- Orgány činí právní úkony jménem státu

2 Objekt právního vztahu

= Předpoklad a prvek právního vztahu, čeho se týkají práva a povinnosti

- To, k čemu směřují vzájemná práva a povinnosti subjektů (co se reguluje, na co právní vztah dopadá, co řeší, velmi široké dopady):
 - Věci (hmotné X nehmotné, movité X nemovité)
 - Výsledky tvůrčí činnosti (autorské dílo, patent,)
 - Chování (činnost policisty, lékaře, umělce)
 - Hodnoty lidské osobnosti – ochrana zdraví, cti, důstojnosti
 - Živé tkáně – specifický režim – transplantát není chráněn jako klasická věc
- Primární objekt – určité lidské chování
- Sekundární objekt – Konkrétní věc hmotná/nehmotná(věci výsledky tvůrčí duševní činnosti, zdraví, čest, důstojnost)

3 Obsah právního vztahu

= Oprávnění či povinnost subjektu něco činit, něčeho se zdržet, konkrétní oprávnění/povinnost

- Oprávnění = možnost něco udělat (možnost podat žalobu, uzavřít smlouvu) – můžu tak činit já vůči někomu/něčemu, zároveň můžu mít očekávání, že nějak bude činit jiný subjekt
- Možnost subjektu se nějakým určitým způsobem chovat
- Povinnost = dát, činit, nečinit, strpět

10 PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

= Právní skutečnosti jsou konkrétním předpokladem pro vznik, změnu nebo zánik právního vztahu, závisí na lidské vůli

Elementy právního vztahu: Subjekty, Objekty a Obsah právního vztahu

Typy vzniku právního vztahu:

- Ex lege(ze zákona) – vzniká zřídka, příkladem je Vlastnické právo
- Na základě právní skutečnosti – právní vztah vzniká primárně na předpokládané skutečnosti

Právní skutečnosti podle souladu s právem

1. V souladu s právem
2. V rozporu s právem

Právní skutečnosti podle našeho chtění

- A. **Volní** – jsou projevem vůle
- B. **Mimovolní** – Nejsou na projevu vůle závislé

Právní skutečnosti dle důkazu

Prokazatelné – jejich existenci lze prokázat

Předpokládané – prokazujeme předpoklad právní skutečnosti, jedna právní skutečnost dokazuje jinou skutečnost

- Právní domněnka – pokud nastane jedna právní skutečnost, předpokládáme, že nastane další skutečnost s ní spojená
- Právní fikce – pokud nastane jedna právní skutečnost, tak norma konstruuje skutečnost, která nenastala

Známé – není je třeba dokazovat, jsou obecně známe

Kombinací výše uvedeného lze dosáhnout

1. Právní jednání – volní skutečnost v souladu s právními normami; jednání, které chci
2. Protiprávní jednání – volní skutečnost rozpor s právními normami; jednání, které chci
3. Právní událost – mimovolní skutečnost v souladu s právními normami; jednání, které nechci
4. Protiprávní stav – mimovolní skutečnost v rozporu s právními norami; jednání, které nechci

VOLNÍ SKUTEČNOSTI

1 Právní jednání a individuální právní akty

Právní jednání

= projev vůle fyzické/právnícké osoby, který směřuje ke vzniku/změně/zániku práv a povinností

- Dvoustranný nebo vícestranný projev vůle
- Zákon předpokládá, jaké má mít právní jednání formu

Dvoustranný projevy vůle:

- nabídka a akceptace smlouvy, kogentní normy
- Ústní forma – smlouva o dílo, strany se shodnou ústně, těžko dokazující
- Písemná forma – koupě nemovitosti, strany se písemně dohodnou(písemná smlouva)
- Konkludentní(mlčky) – koupě v obchodě, strany mlčky souhlasí s podmínkami

Jednostranný projev vůle:

- jednostranné ukončení/založení právního vztahu
- Hmotněprávní – závěť, výpověď ukončení Netflixu
- Procesní – žaloba, odvolání

Vícestranný projev vůle

- mezi více stranami
- smlouva, veřejná soutěž

Náležitosti právního jednání

- 1) Náležitost subjektů(obecné) – subjekt musí mít právní subjektivitu(18 let)
- 2) Náležitosti vůle
 - Skutečnost vůle – opravdu jsem chtěl uzavřít smlouvu
 - Skutečnost by měla být: vážná(neučiněno v žertu), prostá, svobodná(nikdy v tísní, či donucení)
- 3) Náležitosti vůle a projevu – jak se to projevilo
 - Srozumitelnost – daný projev je srozumitelný
 - Určitost – daný projev vůči něčemu je konkrétní
 - Forma – písemná, ústní, konkludentní
 - Jiné chování – přísaha, nástup
- 4) Shoda mezi vůli a projevem
 - Jednání je dovolené, nepříčí se dobrým mravům a je možné z hlediska realizace

– projev vůle orgánu veřejné moci, proces aplikace práva,

2 Protiprávní jednání

= **Projev vůle, který porušuje právní povinnost (porušení smlouvy nebo normy), projev vůle, který je v rozporu s právními normami**

- Souvislost s právní odpovědností

Komisivní

- Aktivní činnost delikventa (porušení zákazu)
- Příklad: Sám se rozhodnu jít na červenou

Omisivní

- Nečinnost, porušení příkazu
- Měl činit, ale nečinil /měl zasáhnout, ale nezasáhl
- Příklad: Neposkytnutí první pomoci

Veřejnosprávní delikty – trestné činy, správní přestupky

Soukromoprávní delikty – disciplinární přestupky, ostatní

MIMOVOLNÍ SKUTEČNOSTI

3 Právní událost

= **Mimovolní právní skutečnost, která nastává objektivně bez projevu vůle subjektu v souladu s právními normami**

- Je s ní spojen vznik, změna nebo zánik právního vztahu
- Příklad: narození, smrt, nezavinění smrti, dědictví
- Úzce souvisí s plynutím času

Promlčení

- zánik vymahatelnosti práva, kdy daný čin přestane být postihnutelný
- právo sice trvá, ale vznese-li protistrana námitku promlčení, právo není vymahatelné
- promlčení, některých skutků, promlčecí lhůta
- Příklad: promlčecí doba vraždy je 15-20 let, pokud je vrah dopaden po této době nic mu nehrozí
- Příklad: promlčecí doba přestupku 1 rok

Prekluze

- Úplný zánik práva, po uplynutí lhůty
- Příklad: podání odvolání

Vydržení

- Po uplynutí časové lhůty vznikají práva a povinnost
- Když někdo v dobré víře něco drží s myšlenkou, že je jeho, tak po uplynutí doby se jeho stane
- Příklad: § 1091 OZ
 - (1) K vydržení vlastnického práva k movité věci je potřebná nepřerušená držba trvající tři roky.
 - (2) K vydržení vlastnického práva k nemovité věci je potřebná nepřerušená držba trvající deset let.

Dosažení věku

- Dosažení určité věkové hranice
- Příklad: možnost být senátorem, možnost volit

4 Protiprávní stavy

= **Situace, která odporuje platnému právu a nezávisí na volním jednání, nějaká vyšší síla**

- Příklad: živelná pohroma, nikdo ji nezpůsobil cíleně, ale způsobila škodu
- Příklad: někdo mi najede autem do obýváku, strom spadl na chatu

Vymahatelnost

- Důležitý aspekt práva, problematická s časovou souvislostí (promlčení, prekluze)

Vymáhat lze:

- 1) Prostřednictvím státu (obecné soudy, správní soudy, Ústavní soud, mezinárodní soudy, SDEU)
- 2) Svépomocí (nutná obrana – útok, krajní nouze – požár, zadržení věci)

Nutná obrana

- Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací hrozící nebo trvající útok, a je přiměřený a nešlo daného dosáhnout jinak, a obrana není nepřiměřená útoku
- Příklad: když na mě někdo vytáhne zbraň a prokazatelně nebude jiná možnost, můžu daného člověka zastřelit

Krajní nouze

- Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí nebo přímo hrozící újmu a nebylo možno daného dosáhnout jinak
- Příklad: při záchraně života někdo rozbije okno cizího domu

11 AUTORITATIVNÍ APLIKACE PRÁVA

= kvalifikovaná forma realizace práva, uskutečněná orgány veřejné moci, při němž dochází k subsumpci konkrétní skutkové podstaty pod příslušnou právní podstatu, vyjádřenou v normě

Soud by měl usilovat o prokázání objektivní pravdivosti

Strany chtějí soud přesvědčit o své subjektivní pravdě

= Výsledkem procesu aplikace práva jsou akty aplikace práva (rozhodnutí, usnesení atp.)

- Soudy, správní úřady a jiné orgány veřejné moci rozhodují o subjektivních právech a povinnostech fyzických a právnických osob,
- Soudy rozhodují podle hmotné a procesně právních norem
- Závazné pro zúčastněné subjekty, souvisí s právními vztahy
- Může se jednat o sporné řízení (např. občanskoprávní spor), ale taky o nesporné řízení (rozhodování správního orgánu o udělení stavebního povolení)

Subsumpce – podřazení konkrétní normy pod daný případ (zjišťujeme co se stalo)

Otázky/dokazování

- Faktické (skutkové) otázky – zjišťuje se přímým vnímáním a dokazováním
- Právní otázky – podle jaké právní normy se případ posoudí

Autoritativní aplikace práva

- Je příslušný v dané věci (zákonem určený a zmocněný)
- Soud
- **Závazné** (ale jen pro zúčastněné strany)
- Dvojitý význam
 - 1) konkretizuje právní normu, kterou vydal vyšší normotvůrce, jedná se o konkretizaci zákona vyhlášky
 - 2) rozhodování státních orgánů

Neautoritativní aplikace práva

- Nikým není zmocněný
- Právník, odborník, doktrinální výklad
- **Nezávazné**

Druhy procesů v rámci aplikaci práva

Občanské soudní řízení(civilní)

- Upravuje ho občanský soudní řád
- Soudy rozhodují o právech osob, rozporný charakter řízení
- Řízení: nalézací, odvolací, dovolací a exekuční

Trestní řízení

- Upraveno trestním řádem
- Na základě materiální pravdy, v případě pochybností ve prospěch obžalovaného(presumpce nevin)
- Rozhodují soudy
- Stádia řízení
 - Přípravné trestní – obvinění z trestního činu, vyšetřování, důkazy
 - Sestavení obžaloby – státní zástupce na základě důkazů
 - Rozhodování soudu – hlavní líčení, žalobce, obžalovaný
 - Odvolací řízení – v případě nesouhlasu, možnost odvolání
 - Exekuce – v případě odsouzení

Správní řízení

- Upraveno správním řádem
- Formální pravda
- Rozhodují orgány veřejné správy
- Stavební řízení, daňové, přestupkové řízení

Řízení Ústavním soudem

- Rozhodování o velezradě prezidenta, O ústavních stížnostech

Zvláštní typy řízení

- Řízení o konkurzu(insolvenční), soudní řízení správní

Kdy se nejedná o proces aplikace práva?

Když nerozhoduje orgán veřejné moci

Musíme odlišit aplikaci práva od procesu tvorby práva, stejně tak kontrolu ústavnosti

Není to vlastní řídicí činnost orgánu veřejné moci

Není to přezkum zákonnosti rozhodnutí, kdy se nezkoumá skutková stránka

Stádia procesu aplikace práva

- 1) Zjišťování skutkového stavu
- 2) Řešení právních otázek
- 3) Rozhodnutí věci

Zahájení

- Bez návrhu = dědické řízení, trestní řízení zahajuje policie
- Na návrh = pomocí nějak= písemné žádosti

1) Zjišťování skutkového stavu(quaestiones facti)

= první stádium spočívá v zjišťování skutkového stavu prostřednictvím dokazování

Velmi úzce souvisí s dokazováním

Dokazování jako podstatná část (pokud chci zjistit, jestli se něco stalo, musím to prokázat)

Zjišťování objektivní pravdy = rekonstrukce minulého děje v co nejpravděpodobnější podobě

Shromáždění základních a podstatných faktů a následné posouzení

Zásada formální pravdy

- soud nemusí zjišťovat přesně a úplně skutkový stav
- Spokojí se s takovým stupněm poznání, který vyplýne z provedeného dokazování

Zásada materiální pravdy

- soud musí zjišťovat přesně a úplně skutkový stav
- nespokojí se s takovým stupněm poznání, který vyplýne z provedeného dokazování
- snaží se zjistit sám v potřebné míře skutkový stav

Zásada volného hodnocení

- Ze strany orgánu aplikující právo
- hodnotí předložené důkazy jednotlivě v souvislostech k případu
- Orgán rozhoduje, jaké důkazy provede
- Důkazní prostředky: výpovědi účastníku řízení, výpovědi svědků, znalecké posudky, listinné důkazy, doliční předměty

Zásada formálního hodnocení

- Důkazy jsou předem rozděleny, mají různou povahu/význam je stanovena hierarchie
- Právní domněnky, právní fikce

Právní Domněnka

=Vychází z obecné životní zkušenosti

- Vyvratitelné
 - Důkaz opaku je připuštěn
 - = předpokládá se, že manžel matky dítěte, které se narodilo během jejich manželství nebo do 300 dnů od jeho zániku, je jeho otcem
- Nevyvratitelné
 - Důkaz z opaku je vyloučen

- zaměstnanec po skončení pracovní smlouvy se souhlasem stále pracuje – tam se předpokládá, že se pracovní poměr změnil na dobu neurčitou

Fikce

= Vychází z určitého uměle vytvořeného skutkového předpokladu, který má zpravidla jen legislativně technický základ

- Právo počítá s něčím, co v reálném světě nemusí nastat
- Jestliže jsou prokázány zákonné předpoklady, lze fikci vyvrátit jen výjimečně nelze důkaz z opaku
- Typicky fikce doručení (=znamená, že písemnost se považuje za doručenu desátým dnem ode dne, kdy byla zásilka připravena k vyzvednutí (na provozovně pošty), i když si adresát písemnost nevyzvedl. Tím je dle zákona doručeno. Řízení tak lze provést i bez přítomnosti obviněného z přestupku)

Důkazní prostředky:

Výpovědi účastníků řízení žalobce a obviněného:

Svědci – povinnost svědčit, povinnost mluvit pravdu(sankce křivé výpovědi), nezúčastněné osoby, nemusí svědčit(advokáti, kněží), nesmí svědčit(ten kdo by způsobil újmu osobě blízké)

Slyšení stran – podpůrná povaha, nutno brát v potaz silný zájem(strany budou silně nakloněny => nesmí vést ke lhaní a zamlčování)

Listinné důkazy

- Závisí na pravosti
- Veřejné – předpoklad správnosti
- Soukromé – správnost se musí ověřit
- Předpoklad stany, může být nařízením soudem

Znalecký posudek

- Odborný posudek daného odvětví
- Může být i ústní na základě zkušeností vypovídají o skutečnostech
- Soud rozhoduje o nutnosti znaleckého posudku a o osobě znalce(nezaujatý)

Další důkazy

- Doliční předměty
- Ohledání těla/místa činu – pitva, nalezení předmětu
- Rekonstrukce trestného činu

Co není třeba dokazovat?

- Právní předpisy a prameny práva – ty prostě jsou, soud zná právo
- Notoriety – obecně známé skutečnosti (1+2=3)

Rozdělení důkazů

Dělení důkazů:

1. **Přímé – přímo** potvrzují dokazované (zadržení na místě činu)

2. **Nepřímé** – objasňují prostřednictvím jiné skutečnosti (otisky prstů na místě činu, pitvou se prokázalo, že není voda v plicích – nedošlo tedy k utopení)

Dle vztahu pramene k dokazované skutečnosti

1. **Původní** – důkaz, který pochází z bezprostředního pramene (svědek, který viděl nehodu)
2. **Odvozené** – získány ze zprostředkovaného pramene (svědek slyšel jinou osobu vyprávět o nehodě)

Dle vztahu k předmětu obvinění:

1. Usvědčující důkazy
2. Ospravedlňující důkazy

2) Řešení otázek právních (quaestiones iuris)

=Spořívá v nalezení norem, které budou aplikovány na danou skutkovou podstatu

Orgán musí posoudit: platnost a účinnost právních předpisů, interpretaci, sledovat změny v právním řádu (novelizace/derogace předpisů)

Často se postupuje podle předpisů již neplatných (trestní právo) ale v případě výhodnější dopadu na obžalovaného tak se posuzuje podle platných předpisů, pokud je případ řešen více předpisy ty vyšší právní síly mají přednost

Zakázáno odepřít spravedlnost

Vznik právního vztahu je třeba vždy posoudit podle zákona účinného v době vzniku vztahu

Rozpory v právním řádu řeší:

- Derogační pravidla (posteriorita, specialita, superior)
- Interpretace (metody interpretace, logická interpretace-argumenty)
- Postup per analogiám (legis/iuris) pouze u soukromého práva, nelze použít ve veřejném

3) Rozhodnutí ve věci = Individuální právní akt

12 INDIVIDUÁLNÍ PRÁVNÍ AKTY

= akt aplikace práva rozhodnutí o konkrétních právech a povinnostech účastníků

Individuální akt nabývá postupně účinnosti, právní moci a vykonatelnosti

Příklady: Rozsudek, platební rozkaz, trestní příkaz

Obsah individuálního právního aktu

1. Záhlaví – jaký orgán ve věci rozhodl
2. Výrok (enunciát) – výrok soudního rozhodnutí, soud rozhoduje o právech a povinnostech
 - Petit – závěrečná část žaloby nebo jiného podání k soudu navrhuje, jak má soud v dané věci rozhodnout
3. Odůvodnění – ratio decidendi, orbitum dictum
4. Poučení o opravných prostředcích – orgán nás poučí o dalším postupu
5. Razítko + podpis

Náležitosti individuálního právního aktu

Účinnost

= *schopnost vyvolat zamyšlené následky*

Platí presumpce správnosti – i vadný akt je účinný nutno odlišit od paktu

Nicotný právní akt(pakt) - nejsou účinné, právně neexistuje, nenabyde právní moci, vznik:

- Akty aplikace vydal orgán, který není orgánem veřejné moci nebo nemá pravomoc(starosta)
- Akt byl vydán orgánem veřejné moci, ale je neústavní nebo nelegální(v ČR trest smrti)

Pokud je akt aplikace práva potvrzen(nebyly užity opravné prostředky nebo odvolán) nabude právní moci

Právní moc

=právní akt je závazný(materiální stránka) a nezměnitelný(formální), nastává, pokud nelze podat řádný opravný prostředek

Pokud právní akt nenabyl právní moci lze použít opravné prostředky. Lhůta na tyto prostředky však běží od okamžiku doručení aktu

Uplatnění opravného prostředku:

- Devolutivní – přesun rozhodnutí na vyšší instanci(vyšší soud)
- Suspensivní – odklad jeho závaznosti

Druhy opravných prostředků:

Apelace = druh řízení, orgán může přezkoumat napadené rozhodnutí po skutkové i právní stránce a podle výsledku opravného řízení rozhodnutí potvrdit/změnit/zrušit => odvolání

Kasace = druh řízení, orgán může přezkoumat rozhodnutí pouze po právní stránce, vychází ze skutečností a důkazu orgánu, který rozhodnutí schválil. Pokud zjistí nesrovnalosti zruší rozhodnutí v napadené části a případ vrátí nižší instanci => kasační stížnost

Revize = podobné kasaci, širší přezkum, vrátí nižší instanci nebo vyřeší sám

Opravné prostředky

Řádné

- lze použít, dokud individuální právní akt nenabyl právní moci, proti nepravomocným rozsudkům
- odvolání – přenos na vyšší orgán přezkum řízení (apelace)
- stížnost – lze podat proti usnesení
- odpor – vyjádření nesouhlasu s daným rozhodnutím
- rozklad – proti rozhodnutí ministra/orgánu státní zprávy, podobné odvolání
- Výjimečně není odvolání přípustné vůbec nebo jsou jeho důvody striktně omezeny: usnesení, jímž se upravuje vedení řízení

Mimořádné

- Používají se po nabytí právní moci rozsudku, rozhodnutí
- Dovolání – napadnutí rozhodnutí, dovolací soud může shledat důvody a odložit vykonatelnost (Na Nejvyšší soud)
- kasační stížnost – napadnutí rozhodnutí krajských soudů, za nesprávné hodnocení důkazů (Na Nejvyšší správní soud)
- žaloba pro zmatečnost – lze použít u občanskosoudního řízení, pokud řízení bylo z nějakého důvodu zmatečné
- obnova řízení – pokud se našly nové důkazy nebo skutečnosti, které by mohly vést k jinému rozhodnutí

Zásada Res iudicata = po rozhodnutí, po rozhodnutí s odvoláním, jakmile bylo o totožné věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být tatáž věc v rozsahu závaznosti výroku rozhodnutí projednávána znovu

- Nelze rozhodovat ve věci již jednou rozhodnuté, pouze pokud:
 - Nejsou zjištěny základní vady při zjišťování skutkového stavu
 - Pokud nejsou zjištěny závažné právní vady
- => mimořádný opravný prostředek

Překážka litispedence – nelze zahájit nové řízení, jestliže jedno právé běží (např u jiného soudu)

Vykonatelnost

= možnost vynucení povinnosti, okamžik, kdy lze přistoupit k donucení, ke splnění povinnosti uložené v aktu to je k exekuci

Je možná až po nabytí právní moci a uplynutí lhůty k dobrovolnému splnění povinností

Obvykle je v aktu stanovená časová lhůta, do kdy je třeba provést náhradu (do týdne od nabytí právní moci je třeba uhradit pokutu) obecně to jsou 3 dny

Soluční lhůta – běží mezi právní mocí a vykonatelností, lhůta stanovená soudem k dobrovolnému splnění uložené povinnosti, pokud povinnost není splněna nastává vykonatelnost

Dokazování

= Logický proces, který vede k prokázání předpokladu nebo k jeho vyvrácení

Třístupňový proces

1. **Vymezení předmětu dokazování** – co chceme dokázat, pravdivost / nepravdivost čeho má být dokázána?
2. **Důkazní prostředky / argumenty** – vztah otázky a odpovědi, posloupná souvislost mezi tím, co zkoumáme a jestli se tak opravdu stalo (byl vražednou zbraní daný nůž?)
3. **Důkaz / předvedení důkazu** – dané mělo být dokázáno a provedením 3 stupňů ověřeno

Extenzivní dokazování – dedukce, logická posloupnost z A vyvodím B (prokážu, že A není pravda)

Intenzionální dokazování – nespočívá v logickém odvození (pozorování podezřelého)

Vady dokazování:

Právní chyba:

- Daný důkaz nebylo možno podle zákona provést (nezákonné užití odposlechů)

Logická chyba:

- Chyba v postupech a myšlení, chyba v argumentaci, chyby definování, chyby v položených otázkách
- **Chyba odvozování** – porušení pravidel sylogismu (chybně určeno že z A plyne B)
- **Specifická chyba** – z A nevyplývá B, neznalost sporné otázky, tvrzení kruhem (samo tvrzení nebylo objektivně prokázáno, jen snaha o prokázání sama sebe)

Individuální právní akty

= Jednostranný projev vůle orgánu veřejné moci

- Proces aplikace práva
- Předpoklad správnosti, právní a skutkové vady mohou podléhat přezkumu
- Dělíme na konstitutivní a deklaratorní

Konstitutivní

- Zakládají nové právní poměry
- Všechna rozhodnutí ve veřejnoprávní oblasti
- Příklad: trestní rozsudek, přijetí na školu
- Ex nunc – od nyní

Deklaratorní

- Deklarují již existující právní poměry
- Povinnost splnit dluh (potvrzení), potvrzení otcovství
- Ex tunc – od tehdy

13 ODPOVĚDNOST V PRÁVU

Právní odpovědnost – pokud se jedná o porušení právních povinností

Politická odpovědnost – za výkon politické funkce

Morální odpovědnost – otázka svědomí

= Právní odpovědnost je forma právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy

= povinnost snést újmu(sankce) protiprávního chování nebo stavu,

Povinnost – Splníme vše je v pořádku | nesplníme = odpovědnost

Právní odpovědnost zahrnuje

- Předvídané nepříznivé právní následky(ten kdo povinnost nedodrží bude zatížen sankcemi)
- Prvek státního donucení

Právními skutečnostmi, jimiž vzniká odpovědnost = protiprávní jednání | protiprávní stav

Porušení právní povinnosti:

- Komisivní – ten kdo porušil pravidlo chování, se choval, jak neměl(porušení zákaz)
- Omisivní – ten kdo porušil pravidlo, chování, se nechoval, jak neměl(porušení příkazu)

Smysl právní odpovědnosti

- Odstranění důsledků protiprávního jednání
- Nastolení stavu, který je v souladu s právem

Sankční postihy při porušení povinnosti

Primární

= trvání původní povinnosti a možnosti vynutit ji právem předvídaným a upraveným způsobem,

- Subjekt nemůže být dvakrát souzen za stejnou věc
- Právní povinnost trvá, jen se změnila její povaha, je vymahatelná
- Příklad: pohledávka stále existuje, ale mohu přistoupit k jejímu vymáhání

Sekundární

= vznik nové povinnosti na základě porušení povinnosti

- Subjekt práva se nechoval v souladu s platným právem
- Vzniká porušením primární povinnosti, nebo existencí protiprávního stavu
- Příklad: povinnost zaplatit pokutu, strpět trest odnětí svobody, napravit protiprávní stav...

Jiné následky

- Neplatnost právního jednání – sankce za to, že právní jednání není v souladu se zákonem
- Zánik práva – korespondence při neplnění

Funkce právní odpovědnosti

Funkce reparační

- Majetková právní odpovědnost, napravení škodlivého následku
- Odškodnění

Funkce satisfakční

- Kompenzace nemajetkové újmy
- Oblast práva na ochranu působnosti
- Zadostiučinění ve vhodné formě
- Příklad: omluva, finanční náhrada

Funkce preventivní

- Cílem je působit na předcházení stavu porušení povinnosti
- Právní prevence
- Hrozba vzniku sankce

Funkce represivní

- Obsahuje újmu, která vzniká tomu, kdo porušil právní povinnost
- Rozsah a druh újmy se liší dle právního odvětví
- Příklad: trestně právní odpovědnost

Druhy právní odpovědnosti

Následná

- Odpovědnost za nesplnění povinnosti
- Spočívá ve vzniku sankce
- V ČR většinový koncept

Preventivní

- Odpovědnost za splnění povinnosti
- Působí cestou hrozby sankcí
- V ČR menšinový koncept

Soukromoprávní

- Vzniká vztah mezi poškozeným a delikventem
- Řešení:
 - Uvedení do původního stavu(restituce) – omluva
 - Finanční náhrada(reparace)
- Příklad: odpovědnost za škodu, prodlení, za vadu na věci, zásah do nemotného statku

Veřejnoprávní

- Vztah mezi delikventem a státem
- Trestní, správní(přestupek), disciplinární, ústavní, mezinárodněprávní odpovědnost

Právní delikty

= právním deliktem se rozumí porušení či nesplnění právní povinnosti

Jednotlivé delikty: trestné činy; správní, disciplinární, ústavní mezinárodněprávní delikty

V rozporu se zákonem nebo obcházení zákona

Rozdělení právních deliktů

Soukromoprávní delikty

- Obsaženy v občanském zákoníku, zákoníku práce
- Způsoby ochrany objektu, který delikvent ohrožuje nebo vůči němuž působí škodlivě
- Vztah mezi poškozenou fyzickou/právní osobou a delikventem
- Domáhání se práv provádí třetí subjekt(soud, rozhodce)
- Majetkové delikty, finanční náhrada

Veřejnosprávní delikty

- Vzniká zde vztah delikventa vůči subjektu, kterým není poškozený
- Subjektem je stát
- Postih delikventa je represivní sankcí
- Trestné činy, správní delikt, civilní delikt, disciplinární...

Trestný čin

= je společenský protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný

- Zločiny a přečiny
- Trestný zákon, rozhoduje o něm soud
- Zavinění ve formě úmyslu, výjimečně z nedbalosti
- Lze udělit odnětí svobody

Přestupek(správní delikt)

= je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně jako přestupek označen

- Přestupkový zákon, rozhodují o něm správní úřady
 - Nelze udělit odnětí svobody pouze pokuty, zákaz činnosti...
 - Fyzická osoba je pachatelem, jestliže naplnila znaky přestupku
- Právní osoba je pachatelem, jestliže naplnění znaků přestupků způsobila fyzická osoba v rámci porušení povinností za osobu právní osobou

Civilní delikt

= porušení norem soukromého práva, způsobení škody vůči dobrým mravům

Disciplinární delikt

= jednání porušující určitou disciplínu v určitých oblastech společenského života

- Porušení právních norem, interní předpisů, odborných a etických postupů
- Nejzávažnější sankce je ztráta pozice
 - Příklady: kázeňské tresty, porušení disciplíny

Ústavní delikt

- Oblast ústavního práva, porušení Ústavy

- Velezrada prezidenta republiky

Mezinárodní delikty

- Delikty států, odpovědnost vyvozuje OSN
- Mezinárodní trestné činy

Prvky zaviněného porušení právní odpovědnosti

Prvky zaviněného porušení se rozumí stránky deliktu

Otázka subjektivní odpovědnosti je na principu zavinění, je třeba prokázat existenci i míru zavinění

Prvky zavinění

Objektivní stránka deliktu

Základ každého deliktu je určité jednání, které způsobuje určitý následek

Projev vůle, způsobí následek, z něj plyne odpovědnost

Příklad: vražda: zkoumá se způsob spáchání(střelba, probodnutí) => následek smrt člověka

Odpovědnost za zavinění:

- Protiprávní jednání(konání)/protiprávní stav
- Škodlivý následek – materiální charakter/nemateriální
- Kauzální nexus – Příčinná souvislost mezi protiprávními jednáními a následkem

Objekt deliktu

Právem chráněný zájem, na který delikvent útočí

Jev vůči, kterému proti právní jednání působí nebo který je porušen

Příklad: Majetek, život, zdraví, čest, soukromí

Subjekt deliktu

Subjektem deliktu je ten, kdo se dopustí porušení právních povinností a kterému právo přiznává způsobilost k protiprávnímu jednání(svěprávný)

Osoby způsobilé k protiprávnímu jednání/stavu: Fyzické osoby(podmínka věku, přičetnost-psychický stav osoby) právnické osoby, včetně veřejnoprávních korporací

Subjektivní stránka deliktu

Vlastnosti delikventa, jeho vůle a vědomí

Motiv – dlouhodobá pozitivní či negativní orientace delikventa

Pohnutka – momentální podnět jednání

Zavinění – vnitřní psychický stav delikventa k jednání a následku, delikvent si musí být vědom svého jednání

Druhy zavinění:

Jednání úmyslné(dolus)

- Přímý úmysl(dolus directus) – delikvent, si je vědom, že to, co činí je protiprávní a že může způsobit škodlivý následek a chce jej způsobit
 - Příklad: umístím strom na koleje chci, aby vykolejil vlak
- Nepřímý úmysl(dolus eventualis) – delikvent ví, že se dopouští deliktu a pro případ, že se tak stane je s následkem srozuměn
 - Příklad: Umístím strom na koleje, věděl jsem, že to může způsobit vykolejení vlaku, ale nechtěl jsem to způsobit

Nedbalostní jednání(culpa)

- Vědomá nedbalost(culpa lata) - delikvent, ví že se dopouští deliktu a bez přiměřených důvodů spoléhá, že následek nenastane, spoléhá-li přiměřeně nemůže být odpovědný
- Příklad: Vyloupím byt a svážu člověka k topení, aby mě nepronásledoval nechám mu roubík, po útěku zavolám záchranku, ale dotyčný je mrtvý s následkem udušení
- Nevědomá nedbalost(culpa levis) – delikvent neví, že se dopustil deliktu, ačkoliv to vědět měl a mohl, zásada neznalost zákona neomlouvá
- Nevěděl jsem, že můžu způsobit následek, nechtěl jsem ho způsobit, ale mohl jsem to vědět

Subjektivní objektivní odpovědnost

Subjektivní odpovědnost

= odpovědnost za zavinění

- Vždy předpokládá porušení povinnosti
- Je možná exculpate – vyvinutí se, zbavení se subjektivní odpovědnosti
- Musím prokázat: objekt, subjekt, subjektivní stránku, objektivní stránku

Objektivní odpovědnost

= odpovědnost za protiprávní jednání nebo za protiprávní stav či událost

- Předpokladem není zavinění v jakékoliv formě
- Tuto odpovědnost nese ten, kdo stav nezavinil
- Je možná liberace – subjekt prokáže, že vyvinul veškeré úsilí, ale škodlivý následek stejně nastal například vyšší mocí(povodně, blesk)
- Je možné být zproštěn odpovědnosti viz liberační důvody

Absolutní odpovědnost

- Druh objektivní odpovědnosti bez možnosti liberace
- Subjekt nese odpovědnost i za vyšší moc

Kdo odpovídá?

Odpovídá ten, kdo něco způsobil protiprávním jednáním, které zavinil

Odpovídá ten, o kom tak stanoví zákon

Záruky zákonnosti mimo odpovědnost

Zákonnost – všeobecná vázanost zákony

Právní záruky zákonnosti – hmotně a procesně právní instituty jimiž je zabezpečena zákonnost realizace NPA a dalších pramenů práva, aplikace práva...

Poskytovatelé služeb nejsou odpovědní, pokud nejsou splněny nějaké podmínky(Hosting, Caching, Mere conduit)

14 METODY REGULACE – PERFORMATIVNÍ A CHYTRÁ PRAVIDLA

Výklad práva ze souladu s technologickou realitou

Právo vždy nutně zaostává za technologií

Legislativa nutně reaguje se zpožděním

- Když už zareaguje, je často již ve hře „provizorní systém“, na jehož fungování adresáti norem oprávněně spoléhají

Pokud se právo pokusí technologii předběhnout v konkrétní aplikaci, nedopadá to dobře

- Ochrana topografií polovodičových výrobků dle zákona č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků => mrtvý institut, kvůli vývoj se nikomu neoplatí registrovat

Řešení problému

Možnost na úrovni zákonodárce

Využívá se technologicky neutrálních norem

- Řešení problému takovým způsobem, aby to nebylo závazné na konkrétní technologii, aby normy byly aplikovatelné i na novější verze
- Příklad: cookies, osobní údaje – papír, databáze, čip,

Využití neurčitých právních pojmů

- Přenechání větší míry volnosti orgánům provádějící autoritativní aplikaci práva
- Nižší míra právní jistoty

Možnost na úrovni soudů/interpretace

- Soudy mohou reagovat pružněji než zákonodárci
- Interpretace práva – jádro pojmu, neurčitá oblast, mimo rozsah pojmu
- Vývoj technologie může vytvořit mezeru v právu (obecné právní principy, teologický/pragmatický výklad)

Metody regulace

Jak nastavit pravidla hry, aby byly efektivní, aby dosahovaly výsledku, kterého chci

Co vlastně regulují:

- Regulují chování na pracovišti (musíš nosit v práci oblek)
- Určují výsledek (musíš vypadat reprezentativně)
- Jak moc velkou vůli nechám na daném subjektu
- Jak moc konkrétně stanovím určité povinnosti

Metody regulace (Cary Coglianese)

Regulace metody (regulace jednání)

- Přímá regulace jednání
- Standardní ukládání povinností
- Musíš se chovat takto, jinak bude sankce!
- Příklad: musíš jezdit vpravo, musíš platit daně, nesmíš chodit na červenou

Regulace plánování

- Cílem je zajištění, aby regulované subjekty upravily své vnitřní chování tak, aby směřovaly k účelu předpisu
- Výsledkem je hodnocení dopadů, nebo metoda provedení určité činnosti
- Existuje povinnost provést plánování, analýzu, daný plán, které musí být splněn
- Zajištění efektivity, jestliže stát není schopen vykonat efektivní dohled

- Příklad: Zajištění bezpečí kvality potravin

Další druhy regulačních metod flexibilnější

Regulace založená na trhu

- Podobný jako performativní regulace
- Udávám cíl, není pro konkrétní subjekt ale pro více subjektů
- Všechny subjekty se musí zapojit, avšak každý s jinou vážností
- Příklad: prodej povolenek na vypouštění skleníkových plynů

Samoregulace

- Samotná normotvorba určité oblasti
- Flexibilní ve smyslu možnosti vlastních norem/nastavení
- Média, advokátní/lékařské komory

Problém regulace jednání v kontextu s technologiemi

- Zákodárce přesně stanoví, jak se dany subjekt má v konkrétní situaci chovat (regulované subjekty by cíle mohli dosáhnout efektivněji, levněji), zabraňuje rozvoji a inovaci

Performativní regulace

- Určení cíle, kterého má být dosaženo
- Povinné subjekty si samy určí, jak cíle dosáhnout
- Nereguluji určité chování, ale ukládám cíl, jakého musí být dosaženo jinak bude sankce
- Teologické normy, snížení nákladů, umožnění inovací a vývoje
- Moderní způsob regulace vhodný pro technické obory (vy jste experti nejlépe víte, jak co neefektivněji dosáhnout cíle)
- Příklad: Americký zákon na ochranu spotřebitele – musí se vyrábět obaly na léky s bezpečnostním uzávěrem, tak aby 85 % dětí nebylo schopno otevřít nádobu do 5 minut
- Příklad: Test airbagů, nestanoví, jak mají být airbagy vyrobeny, ale musí splnit test

Členění performativní regulace

- Dělení podle konkrétnosti
 - brzdy u auta musí být takové, aby zvládly zastavit z rychlosti 35 km/h na vzdálenost kratší než 10 m s kapacitou auta max 10 osob
- Dělení podle vzdálenosti mezi konkrétní normou a cílem právní úpravy
 - Zaměstnavatel musí zajistit ochranu zaměstnanců (nesmí být vystaven nebezpečným látkám)
- Dělení podle toho, jak je hodnoceno splnění výkonu a naplnění cíle
 - Konkrétní měření, testování, simulace
- Dělení dle stanovení stavu
- Dělení dle měřených jednotek
- Dělení dle důkazního břemen
 - Důkazní břemeno – na prokázání porušení spočívá na kompetentním orgánu

Limity performativní regulace

- Není vždy použitelná
- Předpoklad odbornosti subjektů
- Příklad: GDPR pro jednotlivé státy
- Performativní regulace musí být nastaveny tak, aby nedošlo k nežádoucím výsledkům

- Příklad: Airbagy byly bezpečné pro dospělé ale nebezpečné pro děti

Chytrá pravidla(doc. Polčák)

- Technicky determinovaný způsob zvyšování efektivity stávajících konkrétních pravidel = technicky efektivní regulace jednání
- Poskytování informací dozorujícímu úřadu v reálném čase
- Hypotézy normy může být přímo návazná na nějaký datový stav
- Příklady: EET, elektronické značení na pozemních komunikacích